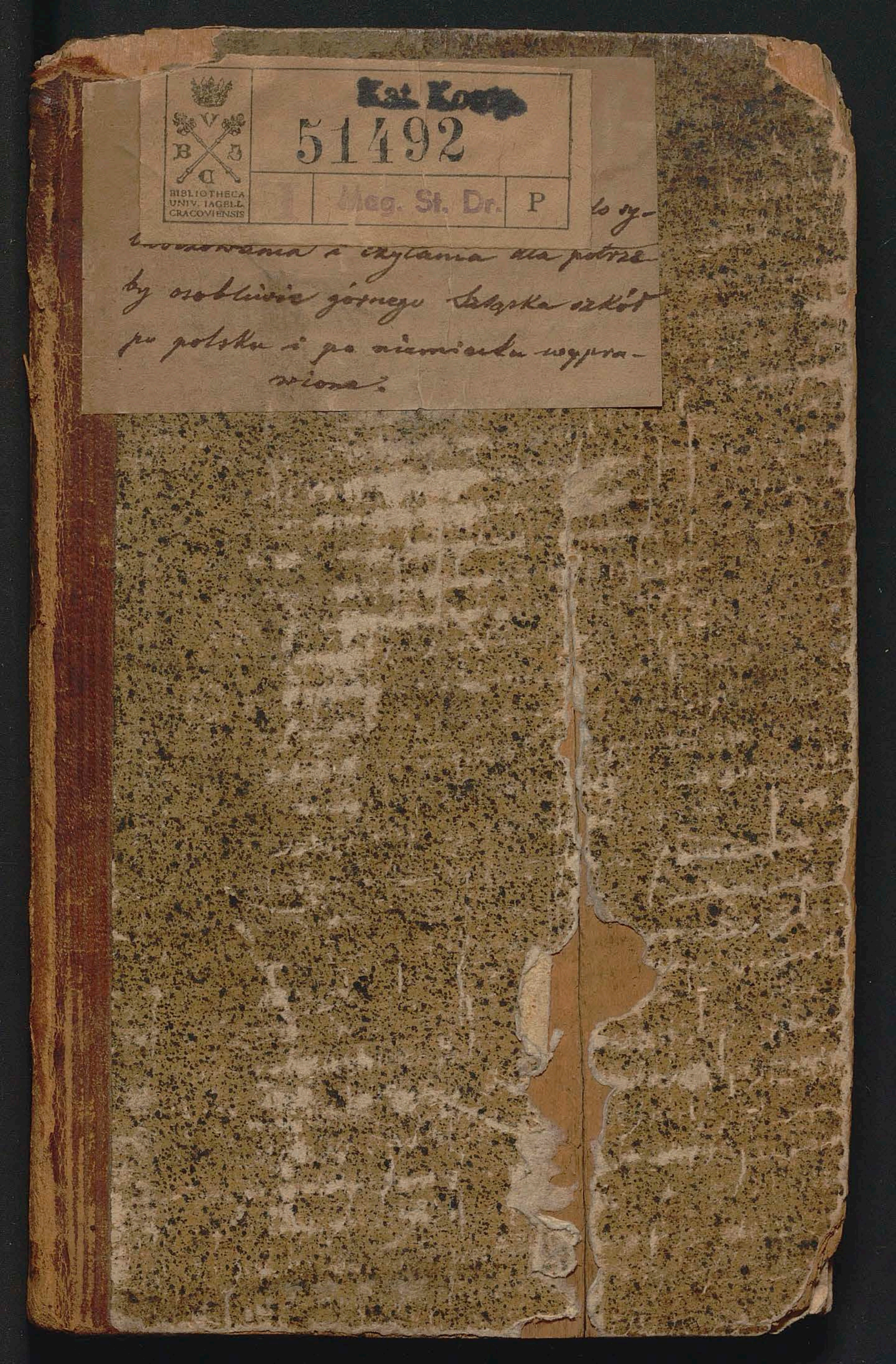

...lo sy-
labizowania i czytania dla potrze-
by osobliwie górnego Szlązka szkół
po polsku i po niemiecku wypra-
wiona.

Neueingerichtetes
A B C
Buchstabir und Lesebüchlein
zum Gebrauche
besonders
der Oberschlesischen Schulen
Polnisch und Deutsch verfasset.

Nowo-zebráne
OBIECADŁO
do ſylábizowánia y czytánia
dla potrzeby
oſobliwie
Gornego Sląſká ſzkoł
po polſku y po niemiecku wypráwione.

Sagan,
Im Verlage der katholischen Trivialschule.

Mit allergnädigsten Privilegio.

Gedruckt bey Johann Christoph Lauhen,

Vorerinnerung.

Die Einrichtung dieses Büchleins hat man so zu machen gesuchet, daß daraus die Erkenntniß der Buchstaben, das Buchstabiren und Lesen, sowohl in der polnischen als in der deutschen Sprache, leicht, gründlich, und so vollständig als nöthig ist, erlernet werden könne.

Da in den Gegenden Schlesiens, wo die polnische Sprache üblich ist, auch die deutsche der Jugend beygebracht werden soll, so hat man vor gut angesehen, das, was für jede dieser beyden Sprachen gehöret, in einem einzigen Büchlein beysammen zu liefern. Man hat nach eben der Lehrart zum Buchstabiren und Lesen des Polnischen Anleitung gegeben, welche man bey dem Deutschen durch die Erfarung sehr vortheilhaft befunden hat. Da man beflißen gewesen ist einerley aus jeder Sprache einander grad über zu setzen, und folglich das, was diese beyden Sprachen mit einander gemein haben, neben einander abdrucken zu lassen, so hoffet man dieß Büchlein werde dienen die Jugend gleich weit in jeder dieser Sprachen fortzubringen, und sie mit beyden zugleich bekannt zu machen.

Jene Schulmeister werden obigen Endzweck gewiß erreichen, die geschickt genug sind in beyden Sprachen wechselsweise zu unterrichten, und die im Stande sind die Sylben und Worte einer sowohl als der andern Sprache richtig auszusprechen. Der Raum verstattet nicht unsern polnischen Landesleuten ausfürlich anzuzeigen, warum man diese und keine andere Einrichtung bey diesem Büchlein gemacht hat; Sie können die Ursachen davon in der ausfürlichen Vorrede lesen, welche vor der ersten Ausgabe dieses Büchleins stehet, die zum Gebrauch der Saganischen Schulen im Jahre 1763. veranstaltet worden ist. Man hat den kleinen sowohl, als einen andern etwas ausfürlicheren Catechismus eben so wie dieses Büchlein und zu eben dem Zwecke polnisch und deutsch abgedruckt, dessen sich Schulmeister in so lang zur Uebung der Schüler im Lesen gebrauchen können, bis man ihnen mit einem größeren Lesebuche zu dienen im Stande seyn wird.

Przed-

Przedmowá.

Usiłowáliśmy tę Kſiążkę ták ſporządzić y wypráwić, że ſię z niey dzieci poznawáć liter, ſylábizowáć y czytáć, ták w polſkim iák w niemieckim ięzyku, łatwie, gruntownie, y ták doſkonále iák potrzebá, náuczyć mogą.

Ponieważ ále w ſtronách Sląſkich, gdzie polſki ięzyk ſtynie, y w zwyczáiu ieſt, dzieci ſię też niemieckiego uczyć máią, ták zá dobrze uználiśmy, to, co do káždego tych dwuch ięzykow należy, w iedney Kſiążce poſpołu wydáć, y według tego ſámego ćwiczenia, dáliśmy informácyią do ſylábizowánia y czytánia w polſkim ięzyku, ktoregośmy ſię pożytku w niemieckich ſzkołách przez doświádczenie doſtátecznie doználi. Pilnowáliśmy iednákie rzeczy z káżdego ięzyká iedno przeciwko drugiemu wyſtáwić, y to, co te dwá ięzyki między ſobą ſpołecznego máią, do druku podáć, ták ſię też ſpodziewámy, że tá kſiążká ſłużyć będzie do uczenia dzieci, weſpoł w polſkim y niemieckim ięzyku. Owi Náuczyciele niepochybnie doſtąpią w zwyż námienionego przedſięwzięcia y celu, ktorzy doſyć ſpoſobni ſą w obudwuch ięzykách, raz po niemiecku, drugi raz po polſku, dziatki uczyć, ſylaby y ſłowá, w tey y owey mowie práwie y rzételnie wymawiáć.

Przeſtrzeńſtwo nie pozwala wywodniey náſzym polſkiego Kráiu ludziom dowieść y pokázáć, czemu ſię tá, á nie inſza Kſiążká wydáłá; lecz tego niech czytáią przyczyny w wywodnieyſzey y obſzernieyſzey przedmowie niemieckiey, ktora przed pierwſzym wydániem tey kſiążki ſtoi, y ktora dla potrzeby Ságáńſkich ſzkoł, Roku 1763. w niemieckim ięzyku wydána ieſt. Dáliśmy też ieden máły, tákże y drugi nieco wywodnieyſzy Kátechizm, ná ten ſpoſob iák tę kſiążkę, y dla tego ſámego pożytku, po polſku y po niemiecku wydrukowáć, ktorego ſzkołni ták długo do ćwiczenia zaczkow w czytániu záżywáć mogą, aż im ſię z większą czytálną kſiążką będzie mogło ſłużyć.

O r d

der im Drucke und Handschriften gewöhnlichen
polnischen Alphabets, wie solche aus einander her-
Merkmaalen leicht von einan-

P o r z ą

w druku y pisaniu zwyczáynych máłych y wielkich
od drugiey pochodzi, y według
snádnie między sobą

ı, iȷ, rr, ce, ltk, ſf, nuo,

ı i u ŭ m c v o a q g p ꝛ r v w

JFH, LK, ECGS, TDOQ,

T D A Q G L B H E F K S St

ıirt, unńm, vywxzźż, sś, cć

ı i r n ń m u v w c ć e é ę o ó á a ą

ILŁFEĘT, PBD, RK, CGO

C O G E Ę F L Ł D S T B A Ą I

n u n g

kleinen und großen Buchstaben des deutschen und zuleiten, und nach deutlich in die Augen fallenden der zu unterscheiden sind.

d e k

liter niemieckiego y polskiego Obiecádłá, iák iedná rzételnie w oczy wpadáiących znákow rozeznáne bywáią.

av, bd, pq, gyh, mw, sßſtz

ϑ ŋ ʒ k l b t s ß ʒ ſ ß ſſ ſt t ſt

U, AY, NR, BVP, MW, XZ

T A V W X Y N M D P Z

e é ę o ó g, a á ą d q p b, l ł h k ſ f

q g x z ż ż k y p l ł t b h d j ſ s ſ

U H, A Ą N V W M, X Y, Z S

H K N M P R Q U V W X Y Z

Die Buchstaben des deutschen und polnischen

Litery niemieckiego y polſkiego

a b c d e f g h i k l m n

á ą b c ć d e é ę f g h i k l ł m n ń

a b c d e f g h i k l m n

a á ą b c ć d e é ę f g h i k l ł m ń

A B C D E F G H I K L M N

A B C D E F G H I K L M N

A Ą B C D E Ę F G H I K L Ł M N

A B C D E F G H I K L M N

A Ą B C D E Ę F G H I K L Ł M N

Die in der erſten Zeile mit einem Striche angemerkten
cales,) die übrigen aber ſind die einfachen

Te w pierwſzey liniiey kréſką podciągnione litery ſą
poiedyncze niéme

Alphabets nach der gewöhnlichen Ordnung:

Obiecádłá według zwyczáynego porządku:

o p q r ſ t u v w x y z

oó p q r ſsś t u v w x y zźż

o p q r ſ s t u v w x y z

oó p q r ſsś t u v w x y zźż

O P Q R S T U V W X Y Z

O P Q R S T U V W X Y Z

O P Q R S T U V W X Y Z

O P Q R S T U V W X Y Z

O P Q R S T U V W X Y Z

Buchſtaben ſind die einfachen lauten Buchſtaben (Vo- ſtummen Buchſtaben (Conſonantes.)

poiedyncze głośne litery (Vocales) te inſze záś ſą litery. (Conſonantes.)

Zusammengesezte laute Buch

aa, å, ai, ay, åi, åy, au, åu, ee,
Aas, zåhlt, Crais, May, Kåiser, Måynz, Pfau, kåu, See,

Zusammengesezte stumme Buch

ch, ck, ff, ll, mm, nn, pf, pfl, ph,
Ach, Rock, Hoff, will, Stamm, Mann, Pfad, Pflicht, Prophete,

Die Unterscheidungszeichen:

, ; : . ? !
Comma, Semicolon, Colon, Punct, Fragezeichen, Ausrufungszeich.
' " ÷
Wegwerfungsz. od. Apostroph, Anfürungszeichen, Absonderungszeichen,

Die deutschen und

1	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
Eins,	zwey,	drey,	vier,	fünf,	sechs,	sieben,	acht,	neun,

30.	40.	50.	60.
XXX.	XL.	L.	LX.
dreyßig,	vierzig,	funfzig,	sechszig,

1765. MDCCLXV.

staben: Złączone głośne litery:

ei,	ey,	eu,	ie,	ö,	oo,	ů,	uy,
ein,	sey,	Heu,	die,	Oel,	Loos,	füll,	pfuy,

staben: Złączone niéme litery:

pt,	sch,	sp,	ß,	st,	th,	tsch,	tt,	tz,
Haupt,	Mensch,	Spott,	daß,	ist,	That,	deutsch,	Gott,	Netz,

Rozeznawánia znáki:

=	[] oder ()	⁘
Teilungszeichen,	Einschliessungszeichen od. Parenthese,	Wiederholungszeichen,

ꝛc. oder &c.	—	§
Fortsetzungszeichen oder et cætera,	Pause,	Absatz oder Paragraph,

römischen Zahlen:

10.	11.	12.	13.	20.
X.	XI.	XII.	XIII.	XX.
zehn,	eilf,	zwölf,	dreyzehn,	zwanzig,
90.	100.	101.	500.	1000.
XC.	C.	CI.	D.	M.
neunzig,	hundert,	hundert u. eins,	fünfhundert,	tausend.

Jahrzahl.

Złączone głośne litery:

iá,	ie,	iy,	io,	iu,
Ciáło,	biegun,	czciy,	wiosná,	dziurká,

Złączone nieme litery:

bł,	bn,	br,	ch,	cn,	cz,	dl,
Obłok,	podobno,	dobroć,	lichy,	obecny,	życzę.	podle,
mn,	pl,	pn,	pr,	pt,	rz,	ſk,
pomnię.	gręplá,	kupny,	oprócz,	deptał,	nurzam,	łáſká,
ſł,	ſn,	ſm,	ſt,	ſp,	ſz,	ſzcz,	tl,
osłá,	osnowá,	táſmá,	oſtro,	oſpáły,	oſzuſt,	oſzczep,	wątlę.

Rozeznawánia Znáki:

,	;	:	.	?	!
Kommá,	Semikolon,	Kolon,	Punkt,	Znák pytánia,	Znák wywoływánia,

'	"	⁊c. álbo
Znák odrzucenia álbo Apoſtrof,	Znák wnieſienia,	Znák do dálſzey mowy albo

Niemiecka, Polſka

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
Jedno,	dwie,	trzy,	cztéry,	pięć,	ſześć,	ſiedm,	ośm,	dziewięć.

30.	40.	50.	60.
XXX.	XL.	L.	LX.
trzydzieści,	cztérdzieści,	pięćdzieſiąt,	ſześćdzieſiąt,

1765. MDCCLXV.

Zusammengesetzte laute Buchstaben.

ày,	ey,	yi,	oy,	uy.
táyny,	ſeymik,	przyidzie,	woyná,	uymá.

Zusammengesetzte stumme Buchstaben.

dn,	dr,	dz,	fl,	ſn,	ſr,	gd,
iedno,	modro,	cudzy,	Inflánty,	coſnę,	cyfrá,	nigdy,
gł,	gn,	gr,	kł,	kn,	kr,	kw,
cegłá,	ogniwo,	Igrzyſko,	ukłon,	okno,	okręt,	likwor,
tn,	tr,	tw,	wn,	wſz,	żd,	źl.
kretny,	Pátron,	potwarz,	łáwnik,	záwſze,	káżdy,	koźlę.

Die Unterscheidungszeichen.

⸗	[ ]	( )	⁖
Znák dzielenia,	Znák przerywánia w mowie, álbo	Párentheza,	Znák powtarzánia,

&c.	▬	§
et cætera,	Páuzá	Znák odſádzenia mowy álbo Párágráf.

y Rzymſka liczbá:

10.	11.	12.	13.	20.
X.	XI.	XII.	XIII.	XX.
dzieſięć,	iedynaście,	dwánaście,	trzynaście,	dwádzieściá,

90.	100.	101.	500.	1000.
XC.	C.	CI.	D.	M.
dziewięćdzieſiąt,	ſto,	ſto y ieden,	pięćſet,	tyſiąc,

liczbá roczna.

Die erste Art von Sylben, welche sich von einem stum-

Ba	be	bi	bo	bu	bau	bey
Ca	ce	ci	co	cu	cey	cy
Da	de	di	do	du	dau	die
Fa	fe	fi	fo	fu	fau	fie
Ga	ge	gi	go	gu	gau	gie
Ha	he	hi	ho	hu	hau	hie
Ja	je	jy	jo	ju	jau	jů
Ka	ke	ki	ko	ku	kau	kie
La	le	li	lo	lu	lau	lie
Ma	me	mi	mo	mu	mau	mei
Na	ne	ni	no	nu	neu	nie
Pa	pe	pi	po	pu	peu	pie
Qua	que	qui	quo	quu	quå	quay
Ra	re	ri	ro	ru	rau	reu
Sa	ſe	ſi	ſo	ſu	ſau	ſey
Sta	ſte	ſti	ſto	ſtu	ſtau	ſtie
Ta	te	ti	to	tu	tau	to̊
Va	ve	vi	vo	vu	vau	vie
Wa	we	wi	wo	wu	wie	wei
Xa	xe	xi	xo	xu	xy	xey
Za	ze	zi	zo	zu	zei	zie

Ein-

men Buchstaben anfängt und auf einen Lauten endet.

Einzele vielsylbige Wörter.

Be sa he, be the te, bau e te, be le ge te.
Ca na, ca nå le, ce re mo ni e, ci ti re, co li ca, cu ri re.
Deu te te, da ma li ge, de mů thi ge, die ne te, dei ni ge.
Feu ri ge, få hi ge, fü ge te, fau le te, fu ge te.
Gau me te, ge rau mi ge, gie ri ge, gů ti ge, ge ne se te.
Ho le te, ha se li re te, heu ri ge, hau se te, hi tzi ge.
Ja ge te, ju bi li re, jů bi la te, ju de, jo ta.
Kei me te, ko ste te, kö ni ge, kau fe te, keh re te.
La be te, lau te te, lie be te, lo cke te, li li e, li ta ney.
Me lo die, ma ge re, mo de re, mů he te, måu se, mu cke te.
Ne tze te, no ti re, nei de te, nie se te, nå he te.
Pe li ca ne, py ra mi de, po sau ne, pei ni ge, pau cke te.
Quå le te, qui ti re te, qua cke te, que ru lirete, qua ste.
Re gie re, rei ni ge, rau be te, rå che te, be ru hige, rö cke.
Sau be re, såu me te, sy na go ge, sa me, så e, see le.
To be te, tů cke, taube, ta xi re te, tö ne te.
Ve ste, vi si tire, vo ri ge, vie le, vi o le, vie re.
Wa ge te, wi tz i ge, wu che re, wei ne te.
Zu be rei te, zåu m e te, zau be re, za ge te, ze he, zo ge.

Mancherley Namen.

Eva, Sara, María, Débora, Lýdia, Elisabétha, Regina, Aemilia, Dorothea, Lucia, Jacobína, Carolina, Jeremías, Oseé, Jonas, Zacharías, Esau, Salóme, Sódoma, Judåa, Samaria, Galilåa, Jéricho, Ninive, Babylonia.

Besondere Zeilen zum Lesen.

Suche bey Jesu deine Ruhe.
Zu Jesu bethe: beweise deine Güte, o ewige Liebe, belebe, labe, reinige, heilige meine Seele.
Meide böse Wege, gehe sichere Stege, demüthige deine Seele.

Pier-

Pierwſzy ſpoſób o ſylábách ktory ſię od nié-

Bá	be	bi	bo	bu	bày	boy
Cá	ce	ci	co	cu	cay	cy
Dá	de	di	do	du	day	dy
Fá	fe	fi	fo	fu	fay	fy
Gá	ge	gi	go	gu	gày	gie
Há	he	hi	ho	hu	hay	hie
Iá	je	jy	jo	ju	jay	jey
Kà	ke	ki	ko	ku	kay	kie
Lá	le	li	lo	lu	lày	ley
Mà	me	mi	mo	mu	may	mey
Nà	ne	ni	no	nu	nay	nie
Pá	pe	pi	po	pu	pay	pie
Kwá	kwe	kwi	kwo	kwu	kwày	kwie
Rà	re	ri	ro	ru	ray	rey
Sá	ſe	ſi	ſo	ſu	ſay	ſoy
Stà	ſte	ſti	ſto	ſtu	ſtay	ſtoy
Tá	te	ti	to	tu	tay	tey
Và	ve	vi	vo	vu		
Wà	we	wi	wo	wu	way	woy
Xà	xe	xi	xo	xu	xią	xię
Zà	ze	zi	zo	zu	zay	zie

mey litery poczyna á ná głośną ſię kończy.

Jedyne wieloſylábne ſłowá.

Be-ſty-a, be-ſty-ál-ſki, ber-ło, becz-ká, bayká.
Ce-du-łá, ce-głá, ce-glá-ny, ce-glá-ſty.
Do-bro-tá, do-bro-dziey-ká, do-brá, dó-mo-ſtwo.
Fle-tniá, frá-nu-ſiá, frá-ſo-bli-wość, frá-ſu-ię ſię.
Gá-li-le-a, Gá-li-ley-czyk, gá-dzi-ná, gą-ſká.
Het-máń-ſtwo, Hie-ro-nim, ho-lá hey? ho hu!
Já-ie-czni-cá, já-god-ká, já-go-do-ro-dny, já-ie.
Ká-dzi-dło, kácz-ká, ká-li-ná, ká-łu-żá.
Lá-bu-ię, łá-ci-ná, łą-ká, łá-kom-ſtwo.
Me-lán-ko-licz-ká, Má-tu-chná, Mu-tu-ſiá, Má-tu-śin-ká.
Ner-ká, nę-tá, nie-bo-żąt-ko, ná-zwi-ſko.
Peł-nia, per-łá, pe-ru-ká, peſt-ká, pę-to.
Kwá-drá, kwar-tá, kwá-ter-ká, kwe-ſtá.
Rá-ná, rán-ká, rá-no, ráſz-ká, ráſz-plá.
Sá-má-ry-a, ſá-má-ry-tán-ká, ſá-mo-chwal-cá.
To-po-lá, to-po-rzyſko, tor-bá, to-nia.
Fe-brá, fá-ty-gá, fi-gá, fi-gár-niá, fi-gu-rá.
Wo-dá, wa-pno, wár-gá, wá-rze-chá.
Za-bá-wá, żá-bá, żáb-ká, zá-chwy-ce-nie.

Rozmáite Imieniá.

Ewá, Sárá, Márya, Deborá, Lydya, Elzbietá, Reginá, Emilia, Dorothá, Łucya, Jákobiná, Károliná, Jeremiaſz, Ozeaſz, Jonaſz, Zácháryaſz, Ezáu, Sálome, Sodomá, Judſka ziemiá, Sámárya, Gálilea, Jérycho, Niniwe, Bábilonia.

Oſobliwe linië do czytánia.

Szukáy u Jezuſá twego odpoczynku.
Modl ſię do Jezuſá: pokaż twoię dobroć o wieczna Miłości, ożywiáy, poſiláy, oczyſzczáy y poświęcáy duſzę moię.
Chroń ſię złych dróg, chodź beſpiecznemi ſcieſzkámi, á upokorzáy duſzę twoię.

Die

Die zweyte Art von Sylben, welche sich von einem lau-

Ab	eb	ib	ob	ub	aub	eib
Ac ach	ec ech	ic ich	oc och	uc	uch	eic
Ad	ed	id	od	ud	öd	eud
Af	ef	if	of	uf	auf	eif
Ag	eg	ig	og	ug	ieg	eug
Ack	eck	ick	ock	uck	ůck	yck
Al	el	il	ol	ul	aul	eil
Am	em	im	om	um	eim	ům
An	en	in	on	un	ein	ayn
Ap	ep	ip	op	up	eip	öph
Ar	er	ir	or	ur	ůhr	ier
As	es	is	os	us	aus	eis
At	et	it	ot	ut	eit	eut
Av	ev	iv	ov	uv	auv	eiv
Ax	ex	ix	ox	ux	ix	
Az	ez	iz	oz	uz	ůz	åz

ten

ten Buchstaben anfängt, und auf einen stummen endet.

Eilf, ein, auf, auch, aug, all, ach, ast, aus, aas,
Al te, ar me, äm me, ab ba, an de re, äx te, aur.
Ein, eul eil, eid, eis, euf, euch, eitz, eur,
El le, et wa, er be, en de, es se, eg ge, eh re, äm si ge.
In, im, ist, ihn, ihm, ihr, itz, ix, ich, is, iß,
I tzi ge, ir ri ge, in ni ge, ih re.
Ob, ost, ohr, ohm, ohn, og, öl,
Oh ne, oh re, or te, of te, of fi cie re, och se, öl bäu me.
Um, üm, uhr, utz, (uns) (und),
Un te re, un se re, ur al te, un eh re, ur sa che, un ru he, un ze, un ge nä di ge.

Allerley Namen.

Ismael, Samuel, Israel, Goel, Goliath, Joab, Moab, Zacharias, Joas, Januarius, Titius, Eugenius, Otto, George, Antiochien.

Elkana, Anna, Ursula, Ernestina, Ulrica, Antonietta, Ecbatana, Orion, Elbe.

Ganze Zeilen und Säze.

Es ist am Ende. Unsere alte unabläßige Unruhe ist auch am Ende.

Unnöthige Unruhe und unrichtige Wege meide, arbeite und erweise im Amte alle unermüdete Treue.

Siehe oft auf die unermüdete, ämsige Ameisen.

Am Wege ersah ich eine arme Weyse, und ertheilte ihr auch eine gebethene Gabe.

Drugi ſpoſob o ſylábách, ktory ſię od gło-

Ab eb ib ob ub áub áyb
Ac ách ec ech ic ich oc och uc uch áyc
Ad ed id od ud áyd
Af ef if of uf áuf áyf
Ag eg ig og ug ieg áig
Ak ek ik ok uk àſk iſk
Al el il ol ul àul àyl
Am em im om um àym eym
An en in on un áyn ein
Ap ep ip op up àyp eph
Ar er ir or ur iàr ier
As es is os us áus áys
At et it ot ut áyt áż
Aw ew iw ow uw áuw àyf
Ax ex ix ox ux áux ęx ąx
Acz ecz icz ocz ucz ycz árcz

śney litery poczyna, á ná niémą kończy.

Acz, on, koń, też, ow, ul, aż, iuż, ták.
Spiég, biég, śniég, łyk, ryk, byk, rydz.
Je-den, człek, czło-wiek, czło-wie-czek, czołn.
Czérw, czér-wiec, czér-wień, ćwierć, o-go-nek.
I-glarz, ię-zyk, ię-zy-czek, iad, iák, in-deks.
In-dyk, In-dy-á-nin, in-kauſt, ol-brzym, o-bieś.
Od-pór, o-gień, o-bóz, ob-fi-tość, o-be-cność.
O-cet, o-błąk, o-krąg, o-brząd, o-błok, o-brąb.
U-ło-mek, u-ciſk, u-fność, u-rząd, u-iázd, ud.
U-kłon, u-myſł, u-pa-dek, u-po-mi-nek, u-pór, u-puſt, u-rzę-dnik

Rożne Imioná.

Izmáel, Sámuel, Izráel, Joel, Goliat, Joáb, Moáb, Zácháryaſz, Joáſz, Jánuáriuſz, Ticyuſz, Ewieniuſz, Otto, Jerzy, Antyochia.
Elkáná, Anná, Urſzulá, Erneſtyná, Ulryká, Antoinettá, Ekbátáná, Oryon, Albis, Lábia.

Cáłe Linie.

Ku końcowi ſię ma. Náſz dawny uſtáwiczny niepokoy ma ſię też ku końcowi.
Niepotrzebnego niepokoiu y niebeſpiecznych dróg chroń ſię, rób y pokázuy w urzędzie wſzelką nieuſtánną wierność.
Zápátrywáy ſię częſto ná nieprzeprácowáne mrówki.
Przy drodze uyrzáłem ſierotę, y dałem iey też iáłmużnę, o ktorą prośiłá.

Die dritte Art von Sylben, welche im Anfange lauten Buch-

Bat bel bin bieg bot bus
Cad cell cim cob cur cyf
Das denn der dein dir doll dumm
Faß fett (für) fir for fug faul feil
Gar get giß gib gott gut gaul
Haar herr heim hieb hol hut haut
Jahr jetz jit jod jud jüd
Kam kehr keit kitt koth komm kühn kur
Lamm lehr lis los lug laut leid
Mann mehr mir mohr muß mauß müh
Naß nett nimm noch noth nur nein
Paß pech pill poch pur
Quaal quell quitt quoll quur
Ramm reim reich riß roß ruhr
Satz ſehr ſitz ſoll ſeil ſumm ſaum
Tag ter tig teig ton tön thun
Vaf ver viel voll vur
Was wer wir will weil wohl wuth
Xan xer xit xos xuth
Zan zech zier zoll zum zaun ziem

Curier,

und Ende einen stummen, in der Mitte einen staben hat.

Curier, Rieth, Lied, Mayn, Baitz, Raitz, Tief, Tambur, Gaul, Maul, Kaum, Saum, Raub, Laub, Loos, Moos, Boot, Saal, Meer, Hör, Quaal, Leer, Leich, Weich, Reut, Heut, Heerschaaren.

Mancherley Namen.

Xerxes, Nemrod, Marcus, Johannes.

Perser, Mammon, Quintus, Parther, Pommer, Tarsen, Patmus, Ludwig, Heinrich, Wilhelmus, Conrad, Hedwig, Esther. Berlin, Leipzig, Dresden, Sagan.

Besondere Zeilen zum Lesen.

Der Herr höret das Gebeth der Wittwen und Weysen.

Gott weis den Gerechten aus mancherley Versuchungen väterlich zu retten.

Vertraue auf den Herrn von ganzem Herzen, und verlaß dich nicht auf deine Klugheit; gedenk an ihn auf allen deinen Wegen, so wird er dich recht füren. Dünke dir nicht selbst weise zu seyn, sondern fürchte den Herrn, und weiche ab vom Bösen.

Verwirf die Züchtigungen des HERRN nicht, und laß deinen Muth nicht sinken, wenn du von ihm gestraft wirst.

Den der HErr lieb hat, straft er, und hat einen Wohlgefallen an ihm, wie der Vater an seinem Kinde.

Trzeci ſpoſob o ſylábách, ktory nápoczątku y

Bát bel bin bieg bót bok bądź
Cud cypr cień cél cug ciąż czárt
Dąb dym deſzcz dług dłoń dół dóm
Fałd fałſz fánt funt fuk fránt flák
Garść gęś gil gips głóg głos głuch
Hárt hak herb hołd huk hurm hup
Jad iák Jan Jáś Jáśiek Jánek jazdź
Kał kadź karb karm kárk kárp
Ląd łąg łáſzt lás lecz lep łeż łeb
Mąż máć małdr mák zmarſk máść
Nic nić nóż nos nuż náſz
Pal pąk płácz płaſzcz płot pług pyſk
Kwáp kwáś kwit kwik kwiát kwok
Rák ród róg rok roſzt rów ryb ryk
Sad ſzkop ślédź świát śmierć ſłup
Trzaſk tákt też tył tłuk tłum trup
Wieprz wilk włós woſk wół wór
Wał wąż wet war wnuk wiárt
Xiądz xan xer xit xos xerx
Ząb żérdź złość zyſk żyd żyłà

Kur,

końcu niemą, w pośrzodku głośną literę ma.

Kur, kurcz, kurczak, kurek, kunſzt, kſiądz, kſztałt, kſzyk, kſzykácz, kuchmiſtrz, miód, grzech, Grześ, Grzegórz, grzyb, grzybek, grzmot, grunt, Grek, grób, groch.

Rożliczne Imioná.

Xerxes, Nemrod, Márek, Jan.
Pers, Mámmon, Kwintus, Párt, Pomorczyk, Társ, Pátmus, Ludwyg, Henryk, Wilkelm, Konrad, Jádwygá, Eſtrá. Berlin, Lipſko, Drezno, Ságán.

Oſobliwe rządki do czytánia.

Pan wyſłuchywa modlitwę wdów y ſierót.
Bóg umie ſpráwiedliwego z rożlicznych pokus po oycowſku rátowáć.
Ufáy w Pánu z cáłego ſercá, á nieſpuſzczáy ſię ná twoię mądrość, pámiętáy ná niego po wſzyſtkich drogách twoich, ták cię dobrze y práwie poprowadzi, nie myśl żeś ſam mądry, lecz ſię bóy P. Bogá, á odſtąp złego.
Nie pogardzáy karániem Boſkim, y nie bądź máłego ſercá, gdy od niego karány bywaſz.
Kogo Pan Bóg miłuie, tego karze, y ma upodobánie w nim, iák Oyciec w dziecięciu ſwoim.

Die vierte Art von Sylben, die sich auf

Abt, ebt, äbt, öbt, ibt, iebt, obt, ubt, aupt,
Labt, gebt, gäbt, stöbt, gibt, liebt, lobt, hubt, haupt.
Ackt, act, eckt, ect, öckt, ickt, ockt, uckt,
Packt Tact, steckt, Confect, köckt, stickt, stockt, zuckt,
Adt, ads, edst, iedst, odt, ods, oths, udt,
Badt, des Bads, redst, verschiedst, todt, Tods, Koths, ludt.
Aft, eft, äft, ift, iefst, üft, oft, uft, auft,
Saft, heft, gift, riefst, hüft, hoft, Luft, lauft.
Agt, ags, agst, egt, egs, egst, ägst, ögst,
Sagt, sags, sagst, regt, wegs, begst, wägst, zögst.
iegst, icht, ichst, iechst, ocht, ugt, ugst,
stiegst, nicht, stichst, riechst, kocht, fugt, lugst.
Allt, ault, eld, ält, ilt, ielt, üllt, ollt, uld,
Wallt, fault, Geld, quält, quilt, hielt, füllt, sollt, Huld.
Als, els, älst, ils, olz, ollst, uls, ulst,
Hals, Fels, hälst, Fils, Holz, sollst, Puls, Geschwulst.
Alm, elm, ilm, olm, ulm,
Psalm, Helm, Ilmenau, Holm, Culm.
Eln, illn, ohln, uhln,
Eckeln, still'n, versohln, spuhln.
Amms, emmt, immt, ommt, ummt,
Lamms, hemmt, nimmt, kommt, verstummt.
Annt, annst, ennt, enns, engst, enf, innt,
Bekannt, kannst, rennt, wenns, Hengst, Senf, rinnt.
Appt, ipt, aupt,
Kappt, kipt, Haupt.

Art,

zween oder drey stumme Buchstaben endigen.

Art,	erl,	irt,	orn,	urm,	eurs,	aurs,
Bart,	Kerl,	Hirt,	Born,	Sturm,	Feurs,	Baurs.
Ast,	est,	ist,	ost,	ußt,	außt,	eißt,
Hast,	Pest,	List,	Kost,	bewußt,	haußt,	heißt.

Arxt,	erxt,	irxt,	örxt,
	herxt,	Sirxt,	Oerxthöf.

Besondere Zeilen zum Lesen.

Es ist die Art des Teufels GOtt widerspenstig seyn.
Eilt zum HErrn,
Ruft ihn an,
Sucht bey ihm Hülfe,
Innigst liebt er euch,
Mehr, als jemals ein Vater seine Kinder geliebt hat.
Ein Kind Gottes wird oft vom HErrn gezüchtiget und gedemüthiget,
Daß es nicht samt der Welt verdammt werde.
Dein Herz sey unverzagt,
Wirst du verfolgt,
Nur bald zu Gott geruft,
Er sorgt und hat auf dich Acht,
Und reißt dich doch endlich aus allem Unglücke.
Der HErr giebt Verstand,
Und aus seinem Munde kömmt Vernunft und Erkentniß.

Czwarty Gátunek o ſylábách, ktore ſię

Arb,	arg,	eſzcz,	ich,	ódz	uſz.
ſkarb,	*targ,*	*deſzcz,*	*mnich,*	*wódz,*	*ſuſz.*
Akt,	ekt,	ierz,	óbr,	azd,	uſz.
pákt,	*konfekt,*	*zwierz,*	*dóbr,*	*gniazd,*	*kuſz.*
Ant	eſt,	icz,	ęść,	ość,	oſzcz.
Tránt,	*Chrzeſt,*	*bicz,*	*pięść,*	*kość*	*Proboſzcz.*
Acz,	edł,	yſł,	ierz,	ódź,	umf.
Tkacz,	*doſzedł,*	*zmyſł,*	*Pacierz,*	*chódź,*	*Tryumf.*
Arść,	ers,	iérp,	iedm,	áźń,	urcz.
Garść,	*Pers,*	*ſiérp,*	*ſiedm,*	*boiáźń,*	*kurcz.*
Ieśń,	ięć,	ies,	ić,	eść,	ilk.
Pieśń,	*pięć,*	*pies,*	*pić,*	*ſześć,*	*wilk.*
Art,	erz,	ynz,	iérp,	óſz,	unſzt.
czárt,	*rycerz,*	*cynz,*	*ciérp,*	*nóſz,*	*kunſzt.*
Agd,	elc,	iéch,	árk,	ość,	unt.
Smárágd,	*ſmelc,*	*ſmiéch,*	*kárk,*	*drogość,*	*grunt.*
Acz,	ekt,	ierć,	iédź,	och,	urz.
Płácz,	*reſpekt,*	*śmierć,*	*ſiédź,*	*groch,*	*nurz.*
Aźń,	eśń,	iść,	iérz,	oſz,	uſk.
Przyiaźń,	*pleśń,*	*nienáwiść,*	*żołniérz,*	*roſkoſz,*	*pluſk.*
Arz,	erz,	iedź,	ód	óść,	uść.
Piſarz,	*ſzpichlerz,*	*niedźwiédź,*	*gród,*	*gwóść,*	*czeluść.*
Aſzcz,	ecz,	yśl,	ieprz,	oſt,	uſzcz.
Płaſzcz,	*precz,*	*myśl,*	*pieprz,*	*poſt,*	*bluſzcz.*
Arp,	árp,	eprz,	up,	ąb.	
kárp,	*ſzárp,*	*wieprz,*	*kup*	*dąb.*	

Art,

ná dwie álbo trzy niéme litery kończą.

Art,	óbr,	óbr,	árk,	árk,	árt.
kárt,	*bóbr,*	*dóbr,*	*bárk,*	*kárk,*	*żárt.*
Aść,	on,	ęk,	ód,	ąg,	uſt.
páść,	*ſtrzon,*	*ſęk,*	*ſmród,*	*okrąg,*	*ſzuſt.*
Aż,	érz,	ycz,	ość,	ieſz,	yd.
ſtraż,	*puklérz,*	*ſmycz,*	*gość,*	*cieſz,*	*żyd.*

Oſobliwe linië do czytánia.

Ten ieſt przemyſł czártá ſprzeciwiáć ſię Bogu.
Kwapcie ſię ku Pánu.
Wzywáycie go,
Szukáycie u niego pomocy,
Uprzeymie was miłuie,
Bárziey niż kiedykolwiek iáki Oyciec dziatki ſwoie miłował.
Sługá Boży często bywa od Páná Bogá karány y poniżony.
Aby nie był weſpoł z świátem potępiony.
Nie bądź ſercá wątpliwego,
Bywaſz prześládowány
Wnet wołáy do Bogá,
On ſię ſtára y ma pieczą o tobie,
y wyrwie cię w oſtátku z wſzelkiego nieſzczęścia.
Pan Bóg dáie rozum,
y z uſt iego pochodzi rozumność y uznánie.

Die

Die fünfte Art von Sylben, welche sich

Blatt, brett, brill, block, bruch,
Classe, creta, creutz, cnidus, claudius, ctesias,
Charte, cenchrea, christus, chronick, chlorus,
Drat, dressen, drüber, drob, druck,
Fraß, franzen, fritz, flotte, fluth,
Glatt, gnade, greß, gritz, glorie, glut,
Knab, krais, kram, kreide, kleben, klocke,
Pfad, pfeffer, pfühl, pfosten, pfund, pfriem,
Pharao, phalaris, phaëton, phöbus,
Platz, plerren, plitt, plotz, plunder,
Praazim, prangen, presse, prüfen, protz,
Psalmen, ptolemis,
Rhein, rhodus, rhede, rhur,
Scepter, slave, spaß, speer, spieß, smaragd,
Statt, sther, steil, stöhr, stock, stumm,
Straf, streck, strick, streit, stroh, strudel,
Thal, ther, theil, thon, thun,
Träb, trau, treu, trüb, trocken,
Thracien, thränen, thron,
Zwar, zweck, zwick,
Zwey. zween zwier zwischen.

Aller-

mit zween stummen Buchstaben anfangen.

Allerley Namen.

Christus, Cle'ophas, Gregorius, Ptolomäus, Pha'rao, Mnemon, Cle'ophas, Trypho'na, Thyatyrer, Franciscus, Philipp, Thabor.

Breslau, Preussen, Glückstadt, Prag, Dresden, Franecker, Croatien, Brasilien.

Braupfanne, Brennspiegel, Bratspieß, Blauspecht, die Streu von Stroh, das graue Pferd, der gräuliche Pfui, der große Strom, der schöne Pfau, das grüne Kraut, die tröstliche Psalmen, der freudige Glaube.

Besondere Zeilen zum Lesen.

Sprich Spöttern nichts nach, sie sind dem HErrn ein Gräuel; gnädig ist er den Elenden.

Sey treu deinem Freunde, trachte ihm nichts Böses zu thun, weil er auf dich trauet.

Bleibe fromm und treu, traue auf die Gnade Gottes.

Prüft gleich Gott durch Kreuz und Leiden: so glaube festiglich, daß er es zu deinem Besten thue.

Das Blut Christi reiniget Sünder von ihren Missethaten.

Bleibe nicht starrköpfig, treibe deinen Trotz nicht weiter, brauche Maaß, und brich deinen harten Willen.

Friede, Freude, Trost sind Früchte des Heiligen Geistes.

Piąty ſpoſob o ſylábách, ktore ſię

Błąd, błáſk, blęk, bléch, blécharz,
Chrzan, chrząſzcz, Chrzeſt, chrzczę,
Chuć, chyż, czárt, cło, cnotá, cmentarz,
Dráb, drąg, drózd, druk, dług, dłuż,
Fráſzki, flintá, frymárk, flegmá, fráncuz,
Gbur, gburczyk, gburká, Gdáńſk, gdáńkà,
Knot, kmotr, kmotrà, kmoſzká, kłoć, klucz,
Precz, pręt, proch, prochownik, próchno,
Próg, progowy, prętkość, prętki, prętko,
Płot, plotę, plotká, plotki, płótno, płonká,
Pracz, praczkâ, Práłát, Práláturá, Práláctwo,
Pſálm, pſálmy, Proboſzcz, proboſtwo,
Rzecz, rzéczkà, rześ, rzepnik, rznę.
Skarb, ſkarbnicá, ſkarbnik, ſklep,
ſkron, ſtan, ſtal, ſprzęt, ſtaw, ſtrąk,
Strącz, ſtrącze, ſtrách, ſtráchy, ſtroy.
Tkacz, tęczá, tór, tył.
Trąb, trąbà, trąd, tracz,
Tráf, trębácz, Treny, tram, Trup.
Zgiełk, zgon, zgniłość, zgnilizná,
Zwierzch, zwierz, zwierzę, Zwierzchność.

od dwoch niémych liter poczynáią.

Rożne Imioná.

Chryſtus, Kleofás, Grzegorz, Ptołomeuſz, Fáráo, Memno, Tryfená, Tyátyrczyk, Fránciſzek, Filyp, Tábor.

Wrocław, Pruſy, Glikſtad, Prágá, Drezno, Fránck, Kroácya, Brázylia.

Pánew, Złotouſty, Rádny Pan, Sámoiednik, Iednooki, ſámowładny, śiwy koń, wielki ſtrumień, piękny paw, zielone ziele, pocieſzne pſálmy, weſoła Wiárá.

Oſobliwe rządki do czytánia.

Nie náśláduy naśmiewcow w mowie, bo ſą obrzydliwością Bogu, á on ieſt łáſkáw ná nędznych y utrapionych.

Bądź wierny twemu przyiacielowi, nie ſzukáy mu wyrządzić złości.

Zoſtáń nabożny y wierny, ufáy w Łáſce Bożey.

Lubo ſię ciebie Bóg doświádcza przez krzyż y ciérpienie, ták mocno wierſz, że to czyni ná twoie dobre.

Krew Chryſtuſowá oczyſzcza grzéśnikow z ich niepráwości.

Nie bądź upórny, áni uporu twego przedłużáy, záżywáy mierności, y łom twoię ſpórną wólą.

Pokoy, rádość y pociechá ſą owoce Swiętego Duchá.

Die

Die sechste Art von Sylben, welche so wol im Anme Buchstaben

Habst, gabst, labtst, schabtst, schnaubst: Schmachs, brachs, machtst, schmachts: Sackt, packts, knackts, zwackst, erschwacktst: Safts, straftst, gaftst: Klagts, fragtst, schlägst, trägst, sagtst: Mahlts, strahlts, zahltst, prahltst, schnallst: Nahms, nahmt, gelahmts, benahmtst: Hahns, Plans, bahnst, rannts, mahnts: Fahrt, Jahrs, fährst, gebahrtst, erspartst: Kalbs, gesalbt, selbst, walkst, Kalks: Kalte, veraltst, hältst, schnallst, schmältst: Dampfs, kämpfst, Kampfs, dämpfst: Angst, Banks, Schranks, schwankst: Proviants, Brands, erkanntst, standtst: Rapps, tappst, schnappst: Erwarbst, starbst, darbst: Markts, schnarchst: Darfst, warfst, verlarvts: Sargs, verbargtst, verargts: Schwärmst, lermst, erbarmts: Garns, warnts, schwüngtst: Barts, spahrtst, warst, scharrtst: Haschst, nascht, wäscht, klatscht, schadts: Schwatztst, schmatzst, tauscht.

Hebts, strebst, schwebst: Schreckts, schmecktst, architects: Redts, redtst: Hefst, schläfst, äfftst: Pflegts, prägst, regtst: Schwemmts, schlemst, klemmst: Denkts, schränkst, schwenkst: Ends, rennst, pfändtst: Schröpfst, köpftst, schleppst: Erbts, verderbst, Werks, merkts, stärkst: Verbergst: Lernts, entferntst, zörntst: Hörts, geehrts, lehrtst: Beherzt, verscherzt, verschmerztst, Zwetzschken.

Liebts, giebts, schiebst, betrübst, schriebst: Lichts, schlichtst, brichst: Drückts, knickts, schmückst, pflückst: Schiedtst, schmiedtst: Liefst, riefst, schliefst, pfiffst: Siegts, flügst, flügtst: Schilds, brüllst, schwüllst, kühltst, gefilzt: Rühmts, klimmst, schwimst: Glimpfs, schimpfst, rümpfts: Sinnts, hinkst, schminkst, schlingst: Findts, Kinds, stündts, schwindtst, ergründtst: Springst, schlingst, schwingtst.

Lobst, tobst, hobst: Kochst, pochtst, fochtst: Stocks, Schocks, brochst, pflockst: Hoftst, sofftst: Knöpfts, knöpftst: Flogts, pflogtst, zagtst: Dolchs, Volks: Golds, Zolls, holtst,

fange als am Ende ein, zwey, oder mehrere stum-
zugleich haben.

holtst, wolltst: Schmolzst: Frommts, kommst: Lohnts, schontst, frohntst: Bohrst, verlohrtst, hörst: Borgst, sorgst, versorgst: Dorns, spornst, Korns: Orts, Worts: Bothst, flohtst, trotzst, schmarotzst.

Grubst, verschubst, hubtst: Frugtst, verfluchtst, schlucktst, jückts, drückst: Grufts, rufst, pufst: Trugst, wugst, schlugtst: Pults, duldst, verschuldtst: Sumpfs, Strumpfs, Triumphs: verstummts, brummtst, schwummst: Hunds, Pfundts, spundst: Schwungst, sprungst, schlungst: Gurts, murrst, starbst.

Besondere Zeilen zum Lesen.

Bleibst du ein Kind des Zorns, verachtst, verwirfstst, schändtst, erzörnst du Gott: so wisse, was am letzten Gerichtstage einem solchem Kinde des Zorns wiederfärt; GOTT verwirfts, verfluchts, strafts und verdammts; der Teufel quälts, peinigts, marterts ewiglich in der Hölle.

Betrachtst du wohl, wozu dich Gott geschaffen, erkennst, ehrst, liebst, dienst, dankst du wohl deinem höchst gütigen Schöpfer? dieß ist dein Endzweck, dazu bist du gemacht.

Den Nächsten lieben als sich selbst, nicht nur wie sich in der bösen Welt oft Brüder lieben, ist aller Menschen Pflicht.

Christus schärft uns diese Pflicht nachdrücklichst ein, da er sie sein Gebot nennt, und sagt: Das ist mein Gebot, daß ihr euch unter einander liebet, wie ich euch liebe.

Jederman sey unterthan der Obrigkeit, die Gewalt über ihn hat, es ist keine Obrigkeit ohne von Gott, wo aber Obrigkeit ist, die ist von Gott verordnet.

Szósty sposob o Sylábách, ktore ták ná po niémych

Herb, herszt. hołd, przez, drzesz, strych, strup, stróż, struś, struż, strug, strzelec, szczwáć, szczwasz, skłonność, wszérz, głowacz, kradł, klészcz, łódź, Ernest, Chrzcił, młódź, łzesz, przebrznąć, łsknąć, żółw, grzéch, szczyt, szpikánard, szpetność, brzydkość, szołder, szkoduiesz, krzyż, szczérość, szczur, szczkam, Krzyczę, płaszczyk, grzmot, brzmiąc, kleskacz, szermiérz, bąk, bárk, rzeskość, spustosz, śmierć, kosz, koszt, kosmacz, kość, JegoMość, świát, kát, krzak, chrap.

Hełm, Chrzan, chrześciánin, chrzest, chrzstem, śmiáłość, słup, pług, głuch, dráp, gwałt, rák, mák, wármasz, dasz, dbasz, kochasz, łykasz, biiesz, wieprz, pieprz, murzysz, tłuszcz, biegun, piiak, biiak, dáremnik, piekielnik, szulmistrz, szlysarz.

Milcz, szérz, sześć, siedm, ośm, szárpiesz, drápiesz, żołć, Kucharz, smołarz, grád, deszcz, szłáp, schód, chálástr, chelp, chléb, kopr, chłód, chárapnik, stárł, smárk, kárk, wydzierácz, porywácz, garść, Kuchmistrz, Zegármistrz, Burmistrz, szorc, zysk.

List, wrzask, głaszczesz, chłodzisz, Zrodzisz, możesz, głosisz, grożisz, gárdłem, zchudł, głuszec, smák, krzák, obłąk, barszcz.

Szkot,

czątku iák ná końcu iednę, dwie álbo więcey liter máią.

Szkot, ſzlák, przykrył, przymierz, grál, pſzczelnik, pſzczół, pſzczółek, pieśń, przypowieść, miłość: tchnę, tchórz, tarn, ptásznik, zágrzał, pożárł, przegrál, włoch, wiśń, wnętrzność, wnuk, wróż, wróć, wrzeſień, wnątrz, włodarz, wieńcarz.

Oſobliwe Strofy do czytánia.

Zoſtáieſzli ſynem gniewu, pogardzaſz, odrzucaſz, pohánbiaſz, y gniewaſz Bogá: ták wiedz, co ná oſtátecznym Sądzie tákowego Syná potyka; Bóg go od ſiebie odrzuca, záklina, karze y potępia; Czárt go męczy, trapi, dręczy wiecznie w piekle.

Uwazaſzli dobrzę, ná co cię Bóg ſtworzył, uznáieſz, wielbiſz, miłuieſz, ſłuzyſz, dziękuieſzli twemu wielce miłościwemu Stwórcy? Ten ieſt twoy cél, do tego ſtworzony ieſteś.

Bliźniego miłowáć iák ſiebie ſámego (nie tylko iák ſię częſto ná tym złym świecie brácia miłuią) ieſt powinność wſzyſtkich ludzi.

Chryſtus nas do tey powinności żwáwo nápomina, gdy ią ſwoim Przykazániem miánuie, mowiąc: toć ieſt moie Przykazánie, ábyście ſię weſpół miłowáli, iáko Ja was miłuię.

Káżdy niech będzie podległy Zwierzchności, ktora ma moc nád nim, niemáſz Zwierzchności oprócz od Bogá, gdzie ále ieſt Zwierzchność od Bogá ieſt poſtánowiona.

Wer sich der Obrigkeit widersetzt, widerstrebt Gottes Ordnung; die aber widerstreben, ziehen sich die Verdammniß zu.

Denn die Gewaltigen sind nicht den guten, sondern bösen Werken zu fürchten; willst du dich aber nicht fürchten vor der Obrigkeit, so thue Guts, und du wirst Lob bey ihr haben.

Obrigkeiten sind Gottes Diener dir zu gute; thust du aber Böses, so fürchte dich: denn sie trägt das Schwert nicht umsonst, sie dient Gott, und übt mit Strafen Rache an denen, die Böses thun.

Man muß also nothwendig der Obrigkeit untergeben seyn, und gehorsamen, nicht um der Strafe willen, sondern auch Gewissens halben.

Sylben von den vorigen sechs Arten, zu noch mehrerer Uebung im Buchstabiren, sonderlich zur leichtern Anfürung zum Lesen, in diese Ordnung gebracht.

Ba, bar, bart, barts, barsch.
Be, bel, bellt, bellts, belltst, anbelltst.
Bie, bieg, biegs, biegts, biegtst, zerbiegst.
Bo, bohr, bohrt, bohrts, bohrtst, durchbohrst.
Bu, bun, bund, bunds, bundst, verbundist.
Ca, char, chart, charts, chartst.
Ce, cen, cent, cents.
Ci, cimmt, cimmts.
Co, cor, cord, cords, als accords.
Cu, cur, curs, Curts, (ein Name.)
Da, dar, darf, darfs, darfts, bedarfst.
De, dehn, dehns, dehnts, dehntst, ausdehntst.

Kto ſię Zwierzchności ſprzeciwia, ſprzeciwia ſię poſtánowieniu Boſkiemu; ktorzy ſię ſprzeciwiáią, ſámi ſobie ná potępienie Zárabiáią.

Abowiem Przełożeni nie ſą ná ukaránie dobrych, lecz złych uczynkow poſtánowieni; niechceſzli ſię bać Zwierzchności, ták czyń dobrze, y będzieſz miał chwałę u niey.

Przełożeni ſą ſługámi Bożemi ná twoie dobre, czyniſzli źle, ták ſię boy, bo nie dármo miecz máią, ſłużą Bogu, y biorą pomſtę nád tymi, ktorzy złe czynią.

Ták trzebá koniecznie Zwierzchności podlegáć y ſłucháć, nie tylko boiąc ſię gniewu, ále też uſzczerbku ſumnienia.

Syláby, z przeſzłych ſześci ſpoſobow, dla lepſzego ſię ieſzcze ćwiczenia w ſylábizowániu, oſobliwie dla ſnádnieyſzego ćwiczenia w czytániu ná ten ſpoſob zebráne.

Bá, bárk, barſzcz, bánk, bánkierz.
Be, bek, bękárt, bękártká, bąk, brnę.
Bie, bieg, biegacz, biegunká krwáwa.
Bo, bob, bobr, bór, borg, borguię.
Bu, bur, burſztyn, burmiſtrz, bukſzpan.

Ca, cal, cáłość, chráp, chárt, chrápał.
Ce, cená, centnar, cél, celnik, cepy.
Ciąg, ciąz, cichość.
Co, cor, corká, coreczká, coroczny.
Cu, cud, cudzidło, cudotworcá.

Da, dar, dárn, dáremnik.
De, dech, defekt, dbánie, deká.

Di, dürr, dürrt, dürrts, dürrtst, ausdürrtst.
Do, dol, dolch, dolchs, (dolph, Adolph, Adolphs.)
Du, dur, durstt, durstts.
Fa, far, fart, farts, fartst, durchfartst.
Fä, fäll, fälsch, fälscht, fälschts, fälschtst.
Fi, füll, füllt, füllts, füllst, vollfüllst.
Fo, foll, folg, folgt, folgts folgtst.
Fu, fug, fugt, fugts, fugtst, einfugtst.
Ga, gaf, gaft, gafts, gaftst, herumgaftst.
Ge, gel, gelt, gelts, geltst, vergeltst.
Gie, gieb, giebt, giebts, giebst, vergiebst.
Go, gol, gold, golds, goldtst, vergoldtst.
Gu, gur, gurt, gurts, gurtst, umgürtst.
Ha, harr, harrt, harrts, harrtst, ausharrtst.
He, hel, helf, helft, helfst, aushelfst.
Hie, hieb, hiebs, hiebts, hiebtst, zerhiebtst.
Ho, hor, horch, horcht, horchts, horchtst.
Hu, hüll, hüllt, hüllts, hülltst, verhülltst.
Ka, kann, kannt, kannts, kanntst.
Ke, kemm, kemmt, kemmts, kemmtst.
Kü, kühl, kühlt, kühlts, kühltst.
Ko, komm, kommt, kommts, kommtst.
Ku, kuck, kuckt, kuckts, kucktst.
Lau, lauf, lauft, laufts, lauftst.
Le, lehr, lehrt, lehrts, lehrtst.
Lie, lieb, liebt, liebts, liebtst.
Lo, lob, lobt, lobts, lobtst.
Lu, luf, luft, lufts, luftst.
Ma, mal mahl, mahlt, mahlts, mahltst.
Me, mehr, mehrt, mehrts, mehrtst.
Mi, mün, münz, münzt, münzts.
Mo, mog, mogt, mogts, mogtst.
Mu, murr, murrt, murrts, murrtst.

Dos

Do, dół, dołek, dołeczek, dołkowáty, dólny.
Do, dom, domek, domak, domowy, domownik.
Du, duch, duchná, duchowny, dufam.

Fá, fárá, fárarz, fárſki, fárbá, fárbicá:
Fá, fár, fárbierz, fárbuie, fártuch, fárbierká.
Fi, figá, figárniá, figowy, figiel, figlarz.
Fo, fol, folwárk, folwárczek, foluſz,
Fu, fuk, fukam, fukliwy, fuz, fuzya.

Gá, gáć, gácę, gách, gáchuie, gad, gadácz.
Gę, gębá, gębal, gębiáſty, gębká, gebkarz.
Gie, gier, giermek, giermák, gierká, giertrudá.
Go, godny, godowy, godownik, gody, gotuie.
Gu, guz, guzik, guzikarz, guziczniczek, guzy.

Ha, hak, haczyk, haczyczek, hákowáć, hart.
He, hebán, hebánowy, hey, heyno, Heynryk.
Ho, hoy, hoyność, honor, hoyny, hoynie.
Ho, hu, holá, hey, hołd, hołdownik, hołduie.
Hu, huk, hutá hutárz, huſárz, huſárſki.

Ka, kacze, káczká, kaczór, kacznik.
Kę, kęs, kępá, kędzior, kędziorek, kadź.
Ku, kubek, kubeł, kubeby, kubelki, kudłá.
Ko, kozá, kozak, koziárniá, koziarz, kozieł.
Ku, kur, kurá, kurcz, kurczak, kurczę.

Lá, láto, látośi, lás, laſek, laſká, len.
Le, lew, lewy, lewicá, lewek, leśny.
Li, liſt, lichy, lichwiarz, lichtarz, lichwá.
Lo, lot, lotny, lód, lós, lóſowy, lóſuie.
Lu, lud, ludzki, ludzkość, ludoiedź, lubo.

Má, máć, mácierz, mácochá, mációrká.
Me, mech, mechowy, mechliná, medyk.
Mi, miédź, miedzy, miedziány, miedzá.
Mo, moc, mocno, mocny, mocarz.
Mu, mur, murárz, murowáć, murowy.

Na, nah, nahm, nahmt, nahmts, nahmst.
Ne, neh, neht, nehts, nehtst.
Ni, nimm, nimmt, nimmts, nimmst.
No, noch.
Nu, nutz, nutzt, nutzts, nutztst.

Pa, paar, paart, paarts, paartst.
Pe, pel, peltz, peltzst.
Pi, pir, pirsch, pirscht, pirschst.
Po, poch, pocht, pochts, pochtst.
Pu, puf, pust, pusts, puf'st.

Qua, quaal, qualm, qualms, quål, quålt, quålts, quåltst.
Que, quet, quetsch, quetschts, quetschtst.
Qui, quill, quillt, quillts, quilltst.
Quo, quoll, quollt, quollts, quolltst.

Ra, rann, rannt, rannts, ranntst.
Rei, reib, reibt, reibts, reibtst.
Ri, růck, růckt, růckts, růcktst.
Ro, roll, rollt, rollts, rolltst.
Ru, rum, rumpf, růmpft, růmpfts, růmpftst.

Sa, sann, sannt, sannts, sanntst.
Se, sel, selb, selbst, selbsts.
Si, sieg, siegt, siegts, siegtst.
So, soll, solt, solts, soltst.
Su, such, sucht, suchts, suchtst.

Ta, tan, tanz, tanzts, tanztst.
Te, tex, text, texts.
Thei, theil, theilt, theilts, theilst.
To, tob, tobt, tobts, tobtst.
Tu, thun, thuns.

Za, zah, zahl, zahlt, zahlts, zahltst.
Ze, zer, zerrt, zerrts, zerrtst.
Zie, ziel, zielt, zielts, zieltst.
Zo, zoll, zollt, zollts, zolltst.
Zu, zůn, zůndt, zůndts, zůndtst.

Ná, nád, nádeń, náder, nádáię, nádáieſz.
Ne, nérká, nereczká, nerwá, nerwowy.
Ni, niby, nigdy, nigdzie, nic, niczego.
Noc, nocny, nocna robotá.
Nu, nuże, nurek, nurzam, nurzánie.
Pa, pach, pachá, pacham, pachnący.
Pe, peł, pełen, pełnia, pełnię, pełność.
Pi, pić, picié, picownik, picowny.
Po, pobor, poborcá, pobożny, pobożność.
Pu, puder, pudrowáć, pudrownik, pudło.
Kwá, kwádrá, kwádrat, kwádráns, kwákier.
Kwe, kweſtá, kweſtarz, kweſtarká, kweſtowáć.
Kwi, kwiát, kwitek, kwiatuſzek, kwiczálá.
Kwo, kwokam, kwokánie, kwoczká, kwoczy.
Rá, rán, ránká, ráná, ránosć, ráńtuch.
Re, reż, reſztá, reſztuiący.
Ry, ryć, rycié, ryczeć, ryczérz.
Ro, róża, rózániec, rów, róy pſzczół.
Ru, rudnik, rudá, rurá, rutá.
Sa, ſad, ſádło, ſádownik, ſádowy.
Se, sén, Senat, Senátor, Senátorſtwo.
Si, ſidlę, ſidło, ſidłowy.
So, ſól, ſolny, ſolnik, ſolniczká.
Su, ſum, ſumá, ſumnienie.
Tá, ták, tákt, tákże, tákowy.
Te, ten, tenli, tento, tenże, Teodoryk.
Te, teraz, terázniеyſzy, terpetyn, termin.
To, topor, toporek, toporziſko, toń.
Tu, tucz, tuczę, tuczny.
Zá, záboy, zábobon, zabáwá, zábawká.
Zá, żábá, żábká, żak, żaczek.
Zie, zielé, zielnik, zielniczká, zielony.
Zo, żołá, żołć, żółcę, żółtek, żółty.
Zu, żur, żuię, záiąc, żyd.

Noch andere Sylben zur Uebung im Buchstabiren und Lesen von der fünften und sechsten Art.

Bra, bran, brand, brands, brandts, brandtst.
Bre, brech, brecht, brechts, brechtst.
Bri, brüll, brüllt, brüllts, brülltst.
Bro, brock, brockt, brockts, brocktst.
Bru, brumm, brummt, brummts, brummtst.
Bla, blarr, blarrt, blarrts, blarrtst.
Blö, blöck, blöckt, blöckts, blöcktst.
Bli, blick, blickt, blickts, blicktst.
Blo, block, blocks, blockts, blocktst.
Blei, bleich, bleicht, bleichts, bleichtst.

Cha, char, chart, charts, chart'st.
Che, chel, chelt, chelts, chelst. (Z. E. in den Wörtern: Rache, Stachel, stichelt, stichelts, stichelist.)
Chi, chir, chirt, chirts, chirtst. (Z. E. marschir, marschirt, marschirts, marschirtst.)
Cho, chor, chors, Chus.
Chri, Christ, Christs, Christus, Christen.
Chlor, Chlorus, Cleophas.
Cla, clas, Niclas, Classe, Cnidus.
Cra, cran, cranz, creu, creuz, creuzs.
Cro, Cron, crön, crönt, crönts, crönts, crönt'st, Ctesias.

Dra, dran, drang, drangt, drangtst.
Drä, dräng, drängt, drängts, drängtst.
Dri, drin, dring, dringt, dringtst.
Dro, droh, droht, drohts, drohtst.
Dru, drung, drungt, drungts, drungst.

Fla, flamm, flammt, flammts, flammtst.
Fle, flech, flecht, flechts, flechtst.
Fli, flick, flickt, flickts, flicktst.
Flo, floh, floht, flohts, flohtst.
Flu, fluch, flucht, fluchts, fluchtst.

Jeſzcze

Jeſzcze inſze Syláby do ćwiczenia ſię w Sylábizowániu z piątego y ſzóſtego ſpoſobu.

Brá, brát, brák, brákuie, brákuieſz.
Bre, brew, brwiſty, brnę, bród, brodacz.
Bry, brykam, brykacz, Brytánia, brytáńczyk.
Bro, brzozá, brzoſt, brzmię, brzuch.
Bru, bruk, brukarz, brukuie, brudzę.
Blá, bláchá, blácharz, bláchowy, bláſk.
Blé, bléch, blécharz, bléchárſki, blekocę.
Bli, bliſki, bliżſzy, bliſkość, bliźni.
Bło, błoto, błociſty, błoná, błonká.
Bley, bleywás, blęk, blękot, bluy.

Chà, cháy, cháyduk, chárt, chálupá.
Che, chebd, chełpliwy, chechotánie, chléw.
(n. p. pachá, páchołę, pácholſtwo.)
Cho, choć, chód, chorobá, choróbká.
Chry, chryſt, Chryſtof, Chrześtny, Chrześtna.
Chło, chłop, chłopczyk, chłopczyſko.
Cło, ckliwy, ckliwość, ckliwo mi.
Ciá, ciáło, ciąż, ciáſto, ciáſno, ciáſnochá.
Cie, cielę, cielątko, cielec, cieleśnik.

Dra, drab, dràbánt, drábarz, drabká.
Dre, drelich, drewno, drgàm, drgánie.
Drzwi, drzwiczki, drzwiſty, drzewiſty.
Dro, drogá, drobki, drobiazg, drożdże.
Dru, druk, drukarz, drukárniá, drukárſtwo.

Flá, flám, Flámáńczyk, flánelá, flánk.
Fle, flet, fletniá, fleytuch, fláſzká.
Fli, fliś, fliſowká, fliſy, fliſámi.
Flo, Floreńczyk, Florentká, Floreńſki.
Fu, fur, furá, furman, futrował.

Fraj

Fra, frag, fragt, fragts, fragtst.
Fre, frem, fremd, fremdt, fremdts, fremdst.
Fri, frist, frists, fristts.
Fro, froh, frohn, frohnt, frohnts, frohntst.
Fru, frug, frugt, frugts, frugtst.

Gla, glän, glanz, glänzt, glänzts, glänztst.
Gle, gleb, glebt, glebts.
Glei, gleich, gleicht, gleichtst.
Glie, glied, glieds.
Gli, glimm, glimmt, glimmts, glimmtst.
Glo, glom, glommt, glommts.
Glu, gluch, gluckt, gluckts.
Glü, glückt, glückts.
Gna, gnad, gnu, gnung, gnügt, gnügts.
Gra, grab, grabt, grabts, grabst.
Grä, gräm, grämt, grämts, grämtst.
Greß, grieß, groß, gruß.
Grün, grüß, grüßt, grüßts, grüßtst.
Gru, grub, grubt, grubts, grubtst.

Kla, klag, klagt, klagts, klagtst.
Kle, kleb, klebt, klebts, klebtst.
Kli, klin, kling, klingt, klingts, klingtst.
Klo, klopf, klopft, klopfts, klopftst.
Klu, kluch, kluchz, kluchzst.
Klu, kluf, kluft, klufts.
Kna, knack, knackt, knackts, knacktst.
Kne, knech, knecht, knechts.
Kni, knipf, knipft, knipfts, knipftst.
Kno, knopf, knöpft, knöpfts.
Knu, knurr, knurrt, knurrts.
Kra, krach, kracht, krachts, krachtst.
Krä, krän, kränk, kränkts, kränktst.
Krü, krümm, krümmt, krümmts, krümmtst.
Krö, krön, krönt, krönts, kröntst.
Kru, kruf, kruft, krufts.

Frá,

Frá, fránuś, fránuśiek, fránuśinká.
Fre, freyerz, freyerká, fryerſki.
Fry, Frydrych, Frydrychdor, Fryſláńczyk.
Fro, front, Frontyniak, fórtká, forteca.
Fru, fruktá, funduię, funduſz, funt.
Glá, glánc, gláncowny, gláncuie.
Gle, gleyt, gleytá, gleytuie, gleytowy.
Glę, głębia, głębokość, głęboki, gląb.
Gli, gliná, gliniány, glinká, gliſtnik,
Glo, glob, głód, głóg, głos, głośny.
Głu, głuch, głuchotá, głupi, głupſtwo.
Głu, głuſzek, głuſzeię, głuſzec.
Gná, gnáruy, gnáruię, gnárowáwſzy, gnat.
Gra, grab, grábarz, grábiſko, grácá.
Gra, grad, gracz, graczká, Grafká.
Gre, Grecya, greczká greczyn, Grek.
Gryż, gryżká, grzbiet, grzmot, grzbieciſty.
Gru, grubián, grubość, gruchot, grudá.
Kla, klaczá, kláyſtr, kláſk, klaſztor.
Klé, kléſk, kléſkácz, kléſzcz, klnę, kley.
Klí, klin, klinek, kliniáſty.
Kłó, kłós, kłóſiſty, kłóſiány.
Klu, klucz, kluczká, kluczyk, klucznik.
Kłu, kłus, kłuſak, kłuſał, kłuſy.
Kná, knáfel, knáp.
Kne, kneple, kneplerká, kneplowáć.
Kni, kniát, knieć, knieiá.
Knó, knót, knótek, knówie.
Knu, knuć, knuię, knuie w głowie, knutel.
Kra, kram, krámarz, kramnicá, krzak.
Krá, kráwiec, kráwczyk, kráy, kráyczy.
Krtan, krtuſzenie, krtuſzę ſię, kruk.
Kró, król, królik, króleſtwo.
Kru, kruch, kruchość, krupiarz.

Pſa,

Pfa, pfarr, pfarrt, pfarrſt.
Pfe, pfer, pferd, pferdt, pferdts.
Pfå, pfån, pfånd, pfåndt, pfåndts, pfåndtſt.
Pfi, pfif, pfift, pfifts, pfiftſt.
Pfo, pfoſten, pforte, pfothen.
Pfu, pfun, pfund, pfundt, pfundts.
Pfle, pfleg, pflegt, pflegts, pflegtſt.
Pfli, pflich, pflicht, pflichts, pflichtſt.
Pflo, pflog, pflogt, pflogts, pflogſt.
Pflu, pflug, pflůgt, pflůgts, pflůgtſt.
Pfrieme, pflock.
Pla, plag, plagt, plagts, plagtſt.
Ple, plerr, plerrt, plerrts, plerrtſt.
Pli, plůn.
Plo.
Plu, plum, plump, plumps, plumpſt.
Pra, prah, prahl prahlt, prahlts, prahlſt.
Prå, pråg, prågt, prågts, prågt'ſt.
Pri, prich, pricht, prichts. (Z. E. holprich.)
Pro, prob, probſt, probſts.
Prů, průpf, průpft, průfts, průftſt.
Pru, prun, prunk, prunks, prunkſt.

Schla, ſchlag, ſchlagt, ſchlagts, ſchlagtſt.
Schlå, ſchlaf, ſchlåft, ſchlåfts, ſchlåfſt.
Schlie, ſchlief, ſchlieft, ſchliefts, ſchliefſt.
Schlo, ſchloß, ſchloßt, ſchloßts.
Schlu, ſchluck, ſchluckt, ſchluckts, ſchlucktſt.
Schma, ſchmach, ſchmacht, ſchmachts, ſchmachtſt.
Schme, ſchmel, ſchmelz, ſchmelzt, ſchmelzts, ſchmelztſt.
Schmie, ſchmier, ſchmiert, ſchmierts, ſchmiertſt.
Schmo, ſchmor, ſchmorrt, ſchmorrts.
Schmu, ſchmuck, ſchmuckt, ſchmuckts, ſchmucktſt.
Schmau, ſchmauch, ſchmaucht, ſchmauchts, ſchmauchtſt.

Pſá, pſe, pchłá, pcham, pchánie.
Przá, przáſny, Prząśnik, prząłká.
Prze, przécz, przebaczam, przebiégáczká.
Przy, przyiáśń, przyiaciel, przylbicznik.
Przo, przodek, przodkowáć, przodkowie.
Pſzczo, pſzczołá, pſzczółká, pſzczelnik.
Pſálm, pſálterz, Pſálmiſtá, Pſálterzyk.
Pśi, pſiárz, pśikus, pśiſko, pſiárniá.
Ptak, ptaſzek, ptáſzę, ptáśnik.
Pſo, pſotá, pſotliwie, pſowáć, pſtrąg.
Prync, pryncypał, pryſkám, pryſzczę.
Pláſk, plaſtr, pláſzczká, pláſtrowniá.
Ple, pleban, plebeiuſz, pleśń, pleſz.
Pli, pliſz, pliſzká.
Pło, płociczká, płocienniczká.
Płu, pludry, pluſkwá, plwácz, plwociny.
Prà, práć, pracz, praczkà, Prágá.
Pre, prę, pręt, prętko, prętkość.
Pry, pryſk, pryſkam, pryſkowáwſzy.
Pro, proch, próchno, prorokini.
Pru, prus, pruſaczká, Pruſy, po pruſku.
Pru, prum, prunelá.

Schab, ſchnę, ſchnąć, ſchnienie.
Szcza, ſzczaw, ſzczawik, ſzczebel.
Szcze, ſzczeć, ſzczebiot, ſzczekacz.
Szczep, ſzczérk, ſzczoch, ſzczkam.
Szczerb, ſzczerbá, ſzczerbáty, ſzczérość.
Sla, ślad, ślák, ślákowy.
Smród, ſmrodzę, ſmrodliwy.
Smieć, śmiéch, śmierć, śmieię ſię.
Smo, ſmol, ſmolę, ſmołá, ſmok.
Smu, ſmuk, ſmukarz, ſmyczek, ſmycz.
Sło, ſłoń, ſłóma, ſłońce, ślosarz.

Schna,

Schna, schnapp, schnappt, schnappts, schnapptst.
Schne, schnell, schnellt, schnellts, schnelltst.
Schnů, schnůr, schnůrt, schnůrts, schnůrtst.
Schno, schnorr, schnorrt, schnorrts, schnorrtst.
Schnu, schnuf, schnuft, schnufts, schnuftst.
Schnau, schnaub, schnaubt, schnaubts, schnaubtst.
Schra, schran, schrank, schrankt, schrankts.
Schre, schreck, schreckt, schreckts, schrecktst.
Schri, schrie, schrieb, schriebt, schriebts, schriebtst.
Schro, schrod, schrodt, schrodts.
Schrau, schraub, schraubt, schraubts, schraubtst.
Schwa, schwan schwank, schwankt, schwanktst.
Schwe, schwer, schwert, schwerts, schwertst.
Schwi, schwill, schwillt, schwillts, schwilltst.
Schwo, schwomm, schwommt, schwommts, schwommtst.
Schwu, schwung, schwungt, schwungts, schwungtst.
Stra, straf, straft, strafts, straftst.
Stre, streb, strebt, strebts, strebtst.
Stri, strick, strickt, stricktts, stricktst.
Stro, stromm, strommt, strömmts, strömmtst.
Stru, strumpf, strumpfs.

† † †

Sná, ſnáć, ſnádnie, ſnádny, ſnádność.
Snieć, śniég, śniegowy, śniezniczki.
Szni, ſznicerz, ſznicuie, ſznicérſtwo.
Szko, ſzkodá, ſzkodnik, ſzkołá, ſzkopiec.
Sznu, ſznur, ſznurek, ſznureczek, ſznurki.
Szpa, ſzpak, ſzpakowáć, ſzparági.
Szrám, ſzrámowáty, ſzránki do potyczki.
Szpicá, ſzpiczáſty, ſzpichlérz, ſzpilká.
Szpi, ſzpital, ſzpitálny, ſzperká.
Szro, ſzrót, ſzrócik, ſzrótowáć.
Szta, ſztabá, ſztabowy, ſtalmách.
Szwa, ſzwaczká, ſzwágier, ſzwánk.
Szwe, Szwed, ſzwedká, Szwecya.
Szwá, ſzwáy, ſzwáycá, Szwáycár.
Swo, ſwoy, ſworá, ſzczur, ſzczwáć.
Szczo, ſzczot, ſzczotkarz, ſzczypácz.
Strá, ſtrách, ſtráchy, ſtráſzydło.
Stre, ſtręczę, ſtręczyłeś, ſtręczył.
Stry, ſtrych, ſtrycharz, ſtrychárſtwo.
Stro, ſtroká, ſtrokáty, ſtroná, ſtroy.
Stru, ſtrug, ſtrugá, ſtrugam.

† † †

Einige Erklärung von Wörtern.(*)

I. Von Buchstaben. Es giebt

1) Laute Buchstaben, die man allein aussprechen kann. Man nennet sie

a) Einfache laute Buchstaben, wenn sie nur aus einem lauten Buchstaben bestehen; als a. e. i. o. u. y.

b) Zusammengesetzte laute Buchstaben, wenn sie aus mehr als einem lauten Buchstaben bestehen, und zusammen ausgesprochen werden; als au, eu, äu. Es sind ferner

2) Stumme Buchstaben, welche man nicht eher aussprechen kann, bis man einen lauten dazu setzet. Z. E. d. k. w. g. Diese sind abermals

a) Einfache stumme Buchstaben, welche aus einem stummen Buchstaben bestehen. Z. E. b. p. l. k. t.

b) Zusammengesetzte stumme Buchstaben, welche aus mehr als einem stummen Buchstaben bestehen, und zusammen ausgesprochen werden. Z. E. st. tz.

Man muß ferner

II. Von den Sylben folgendes wissen:

1) Buchstaben, welche man auf einen Laut ausspricht, nennet man eine Sylbe.

2) Eine jede Sylbe muß einen lauten Buchstaben haben, es sey nun ein einfacher oder zusammengesetzter lauter. Z. E. Es, ist, ein Glied.

3) Die Sylben sind von dreyerley Hauptarten; bey den zwo letzten Arten haben noch Unterabtheilungen statt. Es giebt also sechserley Sylben:

Nie

(*) Diese Erklärungen und die folgende Regeln werden durch öfteres Lesen den Kindern beygebracht.

Nie ktore wykłády o Słowách. (*)

I. O Literách. Są

1) *Głośne litery*, ktore ſię ſáme przez ſię wymówić mogą. A te ſię názywáią

a) *Poiedyncze głośne litery*, ktore tylko ná iedney głośney literze záwiſły; iáko: *a. e. i. o. u. y.* p. 6.

b) *Złączone głośne litery* ſą, ktore ná więcey iák iedney głośney literze záwiſły, y weſpół ſię wymawiáią; iáko: *iá, ie, iy, io, iu, ay, ey, yi, oy, uy.* Niémieckie ſą; iáko: au, eu, åu. Są tákże

2) *Niéme litery* ktore ſię prędzey wymówić nie mogą, poki im ſię nie przyda *głośna literá.* Ná przykład: *d, k, w, g.* Te znowu ſą

a) *Poiedyncze nieme litery*, ktore tylko ná iedney niémey literze záwiſły. N. P. *b, p, l, k, t.*

b) *Złączone niéme litery*, ktore ná więcey iák iedney niémey literze záwiſły, y weſpół ſię wymawiáią. N. P. *ſk, ſt, ſt, bł, ſz, cz.* pag. 10. Niemieckie záś ſą. N. P. ſt, tz, ß. pag. 5.

II. O Sylábách náśláduiące wiedzieć trzebá:

1) Litery, ktore ſię iednym głoſem wymawiáią, názywáią ſię ſylábą.

2) Káżda ſylábá muśi mieć głośną literę, niech będzie poiedyncza álbo złączona głośna literá. N. P. Bóg, ieſt, moy, ſkarb.

3) Syláby ſą troiákich głównych ſpoſobów; te dwá oſtátnie ſpoſoby znowu ſię rozdzieláią, ſą tedy ſześciorákie syláby.

(*) Te Wykłády, y náśláduiące Reguły przez częſte czytánie podawáią ſię Dzieciom do poięcia.

Die erste Art bestehet aus einem lauten Buchstaben allein, es sey dieser nun ein einfach lauter, wie o, oder zusammengesetzter lauter, wie ey, als: A-ma-li-a, No-e-mi, Au-ge, Ey-er.

Die andere Art bestehet aus einem stummen und lauten Buchstaben zugleich; der stumme steht entweder vor, wie in Ga-be, oder nach dem lauten, wie in Er-de.

Die dritte Art bestehet aus einem lauten, und mehr als einen stummen. Hieher gehören a) die Sylben, welche im Anfange und Ende einen stummen haben, wie Lied, Lob. b) Sylben, die sich auf zween oder mehr stummen Buchstaben endigen, wie Abt, Ulm. c) Sylben, die sich mit zween oder mehr stummen anfangen, wie Strom, Preis, d) Sylben, die so wol im Anfange als am Ende zween oder mehrere stumme Buchstaben zugleich haben, als Pfund, Pracht.

In folgenden Wörtern sind alle drey Hauptarten der Sylben beysammen enthalten: A-bi-me-lech, O-ra-ni-en-burg. Noch weiter merket man die Erklärungen

III. Von den Wörtern.

1) **Ein Wort** ist ein Zeichen der Gedanken, welches aus Sylben bestehet. Daher entstehen

2) **Verschiedene Arten** der Wörter. Denn es giebt,

a) **In Ansehung der Sylben,**

Einsylbige Wörter, welche nur aus einer Sylbe bestehen, als: Es ist ein Gott.

Vielsylbige Wörter, welche aus zwey, drey, und mehr Sylben bestehen, als: Liebe deinen JEsum. Vielfältige die Uebertretungen nicht.

b) **In Ansehung der Zusammensetzung der Wörter** hat man

1. **Einfache Wörter**, die nur aus einem Worte, es sey ein ein- oder vielsylbiges, bestehen. Z. E. Mann, Menschen, Lügner,

Pierwszy sposob záwiśł ná iedney głośney literze tylko, niech będzie iedná głośna literá, iáko o, álbo złączona głośna, iáko oy, n. p. Oy-czy-zná, E-wá, A-po-stół, Krá-i-ná.

Wtory Sposob záwiśł ná iedney głośney y oraz ná niemey literze; niema literá stoi ábo przed głośną literą, iáko w tym słowie so-wá, ábo po głośney iáko ow-cá.

Trzeci Sposob záwiśł ná iedney głośney, y ná więcey iák iedney niemey literze. Tu należą *a*) te syláby, ktore ná początku y końcu niemą literę máią, iáko Lis, Lin. *b*) Syláby, ktore się ná dwie álbo więcey niemych liter kończą, iáko Akt, Ośm. *c*) Syláby, ktore się od dwuch lubo więcey niemych poczynáią, iáko Słédź, Stal. *d*) Syláby, ktore ták ná początku iák ná końcu dwie álbo więcey niemych liter oraz máią, iáko Słuch, Strách.

W násláduiących słowy wszystkie trzy główne sposoby sylab się zámykáią. Jáko E-le-men-tarz, U-ksztal-towáć. Jeszcze się dáley te Wyklády uważáią

III. O Słowách.

1) *Słowo* iest znák myśli, ktore ná iedney álbo wiecey Sylábách záwisło. Ztąd pochodzą

2) *Rozmáite sposoby słów.* Abowiem są

a) *Względem sylab,*

Jednosylábne słowá, ktore tylko ná iedney sylábie záwisły, iáko: Bóg iest przy nas.

Wielosylábne słowá, ktore ná dwuch, trzech álbo ná więcey sylábách záwisły, iáko: Miłuy twego Jezusá. Nie rozmnazáy twoich występkow.

b) *Względem złączonych słów*, mamy záś

1. *Poiedyncze słowá*, ktore tylko ná iednym słowie, niech będzie iedno- álbo wielosylábne, záwisły. N. P. Mák, Má-gnet, Má-ków-ká.

2. Zusammengesetzte Wörter, die aus mehrern einfachen Wörtern bestehen: Haupt-Mann, vor-gehen.

3. Vermehrte Wörter, die nur mit Beysylben vermehrt sind;

*) entweder vorn, mit Vorsetzungssylben, als: be, ent, er, ge, miß, ver, zer, bedecken, enterben, ergeben, geladen, mißbrauchen, verloben, zerstechen.

**) oder hinten mit Anhängungssylben, als: chen, lich, tich, lein, sam, en, te, ten, er, ter, ster, ung, ei; Püpchen, leichtlich, Vögelein, einsam, größer, ärgster rc. und bey Zahlwörtern: mal, fach, fältig, ley; Einfach, mehrmal.

c) In Ansehung der Bedeutung giebt es

1) Wörter, welche sind Benennungen oder Namen der Dinge; davon sind einige

A) Geschlechtswörter, (Articuli) z. E. der, die, das, dieses, dieser, ein, eine.

B) Nennwörter, (Nomina) z. E. Himmel, Erde, Mensch. Dergleichen sind

a) die Hauptwörter, (Substantiva) z. E. Mensch, Kind, Holz.

b) die Beywörter, (Adjectiva) z. E. blau, böse, gut.

C) Fürwörter, (Pronomina) Ich, du, er, wir, mein, deine rc. Oder es sind:

a) Anzeigungen des Thuns und Leidens; und diese sind entweder

A. Zeitwörter, (Verba) lieben.

a) theils thätige, (Activa) ich lobe.

b) theils leidende, (Passiva) ich werde gelobet.

c) theils mitlere, (Neutra) ich wandle.

B. Mittelwörter, (Participia) etwas Geschriebenes. Oder es sind

2. *Złączone słowá*, ktore ná więcey poiedynczych słowách záwisły, iáko: Arcy-biskup, przed-mowá.

3. *Pomnażáne słowá*, ktore tylko z przydánemi syllábámi przymnożone są;

*) ábo wprzod, z przedstáwionemi syllábámi, iáko: przy, prze, ná, do, od, po, zá, przykryć, przebić, nápić, dobić, odliczyć, policzyć, zpisáć.

**) ábo ná ostátku z przydánemi syllábámi, iáko: wszy, śmy, cy, się, ko, kroć, isty, szy; pámiętawszy, iedliśmy, piszący, kurzy się, przeciwko, częstokroć, dwoisty, łácnieyszy &c. á przy liczebnych Słowách: raz, rázy, ráki, iáki. Jedenraz, dwárázy, sześcioráki, dwoiáki.

c) *Względem znáczenia* bywáią

1) *Słowá*, ktore są miánowánia ábo Imioná rzeczy, z tych są niektore

A) *Wyrażáiące rodzáy słowá*, (Articuli) n. p. ten, tá, to, ow, - á, - o, ieden, - dna, - dno.

B) *Miánuiące słowá*, álbo Imioná, (Nomina) n. p. Niebo, Ziemiá, Człowiek. Tákie są

a) *Główne słowá*, (Substantiva) n. p. Człowiek, Dziecię, Drzewo.

b) *Przydátne słowá*, (Adjectiva) ktore się głównym słowom przydawáią, n. p. modry, zły.

C) *Przodkuiące słowá*, (Pronomina) ktore się miásto głównych záżywáią. Ja, ty, on, my, moy. &c. Abo są

2) *Dowody czynienia y cierpienia*, á te są ábo

A. *Czásowe słowá*, (Verba) miłowáć.

a) częścią sprawne, (Activa) chwalę.

b) częścią cierpiące, (Passiva) chwalą mnie.

c) częścią obostronne, (Neutra) chodzę.

B. *Srzednie słowá*, (Participia) nieco pisánego. Abo są:

3) Bestimmungswörter; und diese sind wiederum
A. Nebenwörter, (Adverbia) bald, langsam.
B. Vorwörter, (Præpositiones) auf, vor, unter.
C. Bindewörter, (Conjunctiones) denn, weil, also.
D. Zwischenwörter, (Interjectiones) weh, wolan.
Endlich giebt es noch
4) Vermehrungswörter, dadurch nämlich Wörter, wie vor pag. 54. gesagt worden, vermehret werden.

IV. Von dem Buchstabiren.

1) Buchstabiren, und zwar der einzeln Sylben oder einsylbigen Wörter, heißt: Die Buchstaben, die zu einer Sylbe gehören, einzeln nennen und zusammen aussprechen. Als: a-u-s, aus, b-a-l-d, bald.

2) Vielsylbige Wörter buchstabiren heißt: Die Buchstaben, die zu einer jeden Sylbe gehören, einzeln nennen und zusammen aussprechen, auch dabey allezeit die vorhergehenden Sylben bis zu Ende des ganzen Worts wiederholen.

V. Vom Lesen.

Lesen heißt: Die Buchstaben, die zu einer jeden Sylbe gehören, gleich zusammen aussprechen.

VI. Vom Schreiben.

Schreiben nennet man: Buchstaben, Unterscheidungszeichen und Ziffern ziehen, entweder mit Feder und Dinte, oder Bleystift, Schieferstein ꝛc. Dasjenige, was also gezogen oder geschrieben wird, heißt die Schrift. Man muß nicht nur

schön schreiben, das ist, eine Schrift zierlich und deutlich machen; sondern auch

recht schreiben, das heißt, die rechten Buchstaben und Unterscheidungszeichen bey einer Schrift machen.

3) *Náznâ-*

3) *Náznáczenia słowá*, á te záś są

A. *Przysłowá*, (Adverbia) wnet, nierychło.
B. *Przedsłowá*, (Præpositiones) ná, przed, pod.
C. *Spoiénia słowá*, (Conjunctiones) álbowiem, ponieważ, ták.
D. *Wkładánia słowá*, (Interjectiones) ách! biádá, nu, nuż. Nákoniec ieszcze są

4) *Przymnażáne Słowá*, przez ktore się miánowicie słowá, iák się w przod p. 55. powiedziáło, pomnażáią.

IV. O Sylábizowániu.

1) *Sylábizowáć*, á wprawdzie iednoiste Syláby álbo iednosylábne Słowá, znáczy: Litery, do iedney Syláby należące, po iedney miánowáć y wespoł wymawiáć. Jáko: w-p-r-z-o-d, wprzod, w-n-e-t, wnet.

2) *Wielosylábne Słowá sylábizowáć*, znáczy: Litery, ktore do ktoreykolwiek Syláby należą, po iedney miánowáć y wespoł wymawiáć, przy tym też záwsze przeszłe syláby aż do końcá cáłego słowá powtarzáć.

V. O Czytániu.

Czytánie iest: Lytery, ktore do kázdey Syláby należą, rázem wespoł wymawiáć.

VI. O Pisániu.

Pisánie iest: Litery, rozeznánia znáki, y cyfry ciągnąć y pisáć, ábo piorem y inkaustem, álbo ołówkiem. To sámo, co się ták ciągnie álbo pisze, názywa się pismo, skrypt. Nie tylko trzebá

pięknie pisáć, to iest, pismo ozdobne y rzételne czynić, lecz też

práwie y dobrze pisáć, to znáczy práwe litery, y rozeznánia znáki w piśmie uważáć y pisáć.

Verschiedene Regeln.

I. Bey den Buchstaben sind folgende Regeln zu merken, welche ihre Aussprache betreffen.

1) Der Buchstabe (d) wird weich; (t) aber hart ausgesprochen. Als: dort, Torte; doch, Tocht.
2) Der Buchstabe (b) wird weich; (p) aber hart ausgesprochen. Als: Bein, Pein; Bart, paart.
3) Wenn auf den Buchstaben (c) ein e, i, oder y folget, so wird er wie ein (z) ausgesprochen. Cevern, Centner, Citrone, Narcisse, Cymbeln, Cypern.
4) Wenn aber auf den Buchstaben (c) ein a oder u folget, so wird er wie ein (k) ausgesprochen. Als: Capitel, Casse, Conrad, Cotbus, Cur, Cumberland.
5) Wenn auf das (c) ein (å oder ô) und darauf nur ein stummer Buchstabe folget, so wird es wie ein (z) ausgesprochen. Als: Cåsarien, Cåsar, Côlesyrien.
6) Wenn auf das (c) ein (å oder ô) und darauf mehr als ein stummer Buchstabe folget, so wird es wie ein (k) ausgesprochen. Als: Côrper, Cåmmerer, Côlln.

Der zusammengesetzte Buchstaben ch wird ausgesprochen:

1. Hinten am Gaume, wie in ach!
   a) wenn es im Anfange eines Worts ein a, o, oder u, oder noch einen stummen Buchstaben hinter sich hat. Charon, Chloris.
   b) wenn es in der Mitte oder am Ende eines Worts ein a, o, oder u vor sich hat. Dach, noch, fluchen, suchen.
2. Vorn am Gaume, wie in ich, nicht rc.
   a) wenn es im Anfange eines Worts ein e oder i hinter sich hat;
   b) wenn es in der Mitte oder am Ende eines Worts ein e oder i, oder einen andern stummen Buchstaben vor sich hat, wie in stechen, sich, Dolch, rei-

Rozmáite Reguły.

I. Przy Literách trzebá násláduiące Regůły miárkowáć, ktore się ich wymowy tykáią.

1) Literá (d) mięko; lęcz (t) twárdo się wymawia. Jáko: dar, tarn; drąg, trąb.

2) Litera (b) mięko; (p) záś twárdo się wymawia. Jáko: buk, puk; bunt, punkt.

3) Gdy po literze (c) násláduie e, i, álbo y, ták się wymawia iáko (z) álbo polskie c. Cedern, Centner, Citrone, Narcisse, Cymbeln, Cypern.

4) Kiedy záś po literze (c) násláduie a, o, álbo u, ták się wymawia iáko (k). N. p. Capitel, Caffe, Conrad, Cotbus, Cur, Cumberland.

5) Kiedy po literze (c) násláduie å álbo o̊, á potych tylko niema literá: ták się wymawia iáko (z) álbo c polskie. N. p. Cåsarien, Cåsar, Cölesyrien.

6) Kiedy po literze (c) násláduie (å álbo o̊) á po nich więcey iák iedná niema literá: to się wymawia iáko (k). N. p. Cörper, Cåmmerer, Cölln.

Złączona literá ch wymawia się:

1. w tyle gęby, iák to słowo ach!

a) Kiedy ná początku iákiego słowá literę a, o, álbo u, ábo ieszcze niemą literę zá sobą ma. Charon, Chloris.

b) Kiedy w pośrzodku álbo ná końcu słowá literę a, o, álbo u, przed sobą ma. Dach, noch, fluchen, suchen.

2) w przodku podniebienia ust, iáko ich, nicht ꝛc.

a) kiedy ná początku słowá literę e álbo i, zá sobą ma;

b) kiedy w pośrzodku álbo ná końcu słowá literę e álbo i, álbo inszą literę niemą przed sobą ma, iáko w tym słowie stechen, sich, Dolch; it. kiedy literá

chen; it. wenn a, o, oder u, mit einem e oder i, einen Laut ausmachen, wie räuchern.

3. Wie ein k, wenn es hinter sich ein s hat, (Fuchs) und die Sylbe nicht aus zwey andern Sylben zusammen gezogen ist, wie in mach's; dahin auch gerechnet zu werden pflegt, wenn im Anfange eines Worts der drauf folgende stumme Buchstabe ein r ist, als: Christus.

7) Wenn der Buchstabe (J) im Anfange einer Sylbe stehet, und es folget ein lauter Buchstabe darauf, so heißt er jod. Als: Johann, Jesus, Juda; (doch gehet Jonien ab.)

8) Wenn aber auf den Buchstaben (J) ein stummer folget, so heißt er (i), als: Jsaac, Jsrael, Jch.

9) Jn Ansehung des (g) finden eben die Regeln statt, die vom (ch) angefüret worden. Es hat aber dasselbe noch dieses besonders:

a) Es pflegt hinten am Gaume ausgesprochen zu werden,

a. in der Mitte der Wörter, in welchen es zwischen zweyen e steht; Regen, Segen.

b. in der Mitte der Wörter, in welchen es ein n vor oder hinter sich hat; Hangen, Jgnaz.

c. in welchen es mit noch einem g zusammen steht. Flagge, Egge.

b) Es wird wie ein k ausgesprochen: auch alsdenn, wenn es am Ende eines Worts steht, und vor sich ein n hat. Sprung, Klang.

10) Das (n) wird hinten am Gaume ausgesprochen, wie in lange; wenn es in der Mitte eines Worts vor einem g oder k steht, als: krank; ausserdem wie ordentlich, z.E. in, drinnen.

11) Die Buchstaben (ph und v) werden fast wie ein (f) ausgesprochen. Z.E. Philipp, Philister, Pharao: Vater, Volk, Vergehen.

a, o, álbo u, z literą e álbo i, zá iedne głośną się poczytáią, iáko räuchern.

3. Jáko k, kiedy zá sobą ma literę s, (Fuchs) á syłábá nie iest z dwoch innych spoiona, iák w tym słowie mach's; do tąd się też zwykłá poczytáć, kiedy ná początku słowá ná nię náśláduie niema literá r; iáko: Christus.

7) Kiedy literá (J) ná początku syłáby stoi, y náśláduie poniey głośna literá: ták się názywa jod. Jáko: Jan, Jezus, Judász; (oprocz Ionia.)

8) Kiedy ále ná literę (I) niema náśláduie: ták się názywa (i), n. p. Izráel, Iskrá, Istotá.

9) Względem litery (g) te sáme regułki są, co o literze (ch) wydáne były. Lecz tá sámá ieszcze ma tę osobliwość:

a) Ma ten zwyczáy do wymawiánia się w tyle pod podniebieniem ust,

a. w posrzodku słow, w ktorych między dwiemá e stoi. Regen, Segen.

b. w posrzodku słow, w ktorych literę n przed ábo zá sobą ma. Hangen, Ignaz.

c. w ktorych ieszcze z iednym g wespoł stoi. Flagge, Egge.

b) Wymawia się też iáko k: w tedy, kiedy ná końcu słowá stoi, á ma przed sobą literę n. Sprung, Klang.

10) Literá (n) wymawia się w tyle pod podniebieniem w uściech, iáko w tym słowie lange, kiedy w posrzodku słowá przed literą g álho k stoi; iáko: krank; oprocz iák zwyczáynie, n. p. w tym słowie drinnen.

11) Te litery (ph y v) wymawiáią się iáko (f). N. p. Philip, Pháráo: Vater, Volk, vergehen.

12) Die

12) Die Buchstaben (qu) werden wie (kw) ausgesprochen. Als: Quaal, quit, quer.

13) Das (s) wird hart ausgesprochen, wie in es, bis; wenn es am Ende einer Sylbe, oder mit noch einem s zusammen steht, als in essen; weich aber, wie in sagen, lesen, wenn es im Anfange einer Sylbe steht.

Wenn es hinter sich ein ch hat, wird es samt demselben mit einem starken Zischen ausgesprochen.

Wenn das s mit einem t oder p zusammen steht, wird es in der Mitte und am Ende eines Worts ausgesprochen, wie in ist, lispeln ꝛc. Im Anfange eines Worts aber, und wenn in der Mitte oder am Ende eines Worts ein r vorher geht, mit einem starken Zischen, wie ein scht und schp.

14) Wenn auf den Buchstaben (t) ein i, und auf das i noch ein lauter Buchstab folgt, so wird er wie ein (z) ausgesprochen. Z. E. Absolution, Caution, Portion, Titius. Einige Wörter sind ausgenommen, als: Antiochien.

II. Bey dem Buchstabiren kommen

A) Einige allgemeine Regeln vor. Als:

1. So viel laute Buchstaben in einem Worte sind, so viele Sylben sind auch darin. Z. E.

   1 1 2 1 2 3 1 2 3 4 5
   Tod, Grabe, begraben, lebendigwerden.

2. Die zusammengesetzte laute Buchstaben müssen nur für einen gerechnet werden. Als:

   1 2 3 4 5 1 2 3 1 2 3
   wiederaufhören, einlaufen, Ausbeute.

3. Die zusammengesetzten stummen Buchstaben **ck**, **cl**, **ct**, **ph**, **phr**, **pt**, **st**, **sp**, **sth**, **ch**, **th**, **tz**, müssen für einen gerechnet, und in der Mitte beysammen gelassen werden. Als: **Zwa-cken, Neo-cles, Ne-ctar, Pro-phet, The-o-phrast, De-mo-sthe-nes, E-sther ꝛc.**

12) Li-

12) Litery (qu) wymawiáią się iák (kw). N. p. Kwit, Kwestya. Quaal, quitt, quer.

13) Literá ſ twárdo ſię wymawia iák to słowo es, bis; kiedy ná końcu ſyláby, ábo ieſzcze z iednym ſ weſpoł ſtoi, iáko eſſen; mięko ále, iák w tym słowie ſagen, leſen, kiedy ná początku ſyláby ſtoi.

Kiedy zá ſobą ma tę ſpoioną literę ch, ták ſię z tą ſámą oſtrym kſzykániem wymawia.

Kiedy literá ſ z literą t álbo p weſpoł ſtoi, wymawia ſię w poſrzodku y ná końcu słowá twárdo, iáko iſt, liſpeln ꝛc. Ná początku słowá ále, y kiedy w poſrzodku álbo ná końcu słowá literá r ſtoi, z oſtrym kſzykániem, iáko ſcht y ſchp.

14) Kiedy ná literę (t) literá i á ná i, ieſzcze iedná głośna literá náśláduie: ták ſię tá literá t wymawia iáko (z) to ieſt, iáko c Polſkie. N. p. Abſolution, Caution, Portion, Titius. Niektore słowá ſą wyięte, iáko: Antiochien.

II. Przy Sylábizowániu znáyduią ſię

A) *Niektore powſzechne Regułki.* N. P.

1. Ják wiele głośnych liter w słowie ieſt, ták wiele też ieſt Sylab w nim. N. p.

   1 1 2 1 2 3 1 2 3 4 5
   Sum, Stępá, Stodołá Prześládowány.

2. Złączone głośne litery tylko zá iędnę muſzą bydź poczytáne, n. p.

   1 2 3 4 5 1 2 3 1 2 3 1 2 3
   oleykowány, opiekun, ofiárá, przyiaciol.

3. Złączone nieme litery *bl, bn, br. ch, cz, cn, dl, dn, dz, dr, fr, gd, gl, gn, gr, kn, kr, mn, pl, pt, ſc, ſzcz, ſk, ſt* &c. p. 10. muſzą być zá iednę poczytáne y w poſrzodku ſpołem zoſtáć. N. P. *O-błu-dny, po-do-bny, u-cho, ra-czę, za-cny, Łá-ſká, tru-dny, między, ni-gdy* &c.

4. Wenn

4. Wenn man eine Sylbe buchstabiren will, so muß man die lauten Buchstaben, wodurch die stummen sonst ausgesprochen werden, wegwerfen, und die stummen durch den lauten, der in der Sylbe ist, aussprechen. Als: deaes das, Haunde Hund.

B) Besondere Abtheilungsregeln.

1. Wenn man ein vielsylbiges Wort buchstabiren will, so muß man solches in Sylben zertheilen. Als: un|aus|sprech|li|che. Wie macht man es?
2. Man gehet von einem lauten Buchstaben zu dem nächstfolgenden, und siehet: ob und wie viele stumme Buchstaben darzwischen stehen. Als: bau|e, be|the, bil|de, mi|sche, zer|schla|ge.
3. Wenn kein stummer Buchstabe zwischen zweyen lauten stehet, so theilet man die Lauten. Z. E. A|i, Jo|el, Si|on, Mo|ab.
4. Wenn ein stummer Buchstabe zwischen zweyen lauten stehet, so nimmt man ihn insgemein zu der folgenden Sylbe. Als: he|be, La|ger, ei|le, rau|be.
5. Wenn zwey stumme Buchstaben zwischen zweyen lauten stehen, so nimmt man insgemein einen zur vorhergehenden, den andern zur folgenden Sylbe. Z. E. Un|recht, Al|ter, Wun|der.
   * Hier ist die baldfolgende erste Ausnahme zu merken. Folgende Wörter muß man demnach also theilen: Salb-Oel, Manns-Alter.
6. Wenn mehr als zwey stumme Buchstaben zwischen zweyen lauten stehen, so nimmt man den letzten zu der folgenden Sylbe. Z. E. Cent|ner, Drang|sal, Erb|se, Ernd|te, prang|te.
   * Auch hier ist die erste Ausnahme zu wiederholen. Z. E. Kalbs-Auge, Schlacht-Ort, Zank-Apfel, Angst-Ort.

4. Kiedy

4. Kiedy chcemy iáką Sylábę ſylábizowáć: ták ſię muſzą głośne litery, przez ktore ſię nieme wymawiáią, odrzucić, á te nieme przez tę głośną, ktora w ſylábie ieſt, wymowić. N. p. ^{e}rák^{á}, rák, B^{e}óg^{e} Bóg, d^{e}ąb^{e} dąb.

B) *Oſobliwe Oddzielenia Regułki.*

1. Kiedy chcemy wielośylábne słowo ſylábizowáć: ták ie muſiemy ná ſyláby rozdzielić, N. p. *nie|wy|po|wie|dziá|ne.* Jákóż ſię czyni?

2. Idzie ſię od iedney głośney litery aż do náśláduiącey bliżſzey, y uważa ſię: ieżli y iák wiele niemych liter między niemi ſtoi. N. p. *Do|ſtá|ię, Doy|nie, Do|ro|tá, Bi|czy|ſko.*

3. Kiedy żadna niema literá między dwiemá głośnemi nie ſtoi: ták ſię te głośne dzielą. N. p. *Tá|i|ſtrá, tro|i|ſty, Sy|on, Mo|áb.*

4. Kiedy niema literá między dwiemá głośnemi ſtoi: ták ſię poſpolicie bierze do náśláduiącey ſyláby. N. p. *dźwi|gam, O|bóz, Ło|ży|ſko.*

5. Gdy dwie nieme litery między dwiemá głośnemi ſtoią: ták ſię poſpolicie iedná bierze do przeſzłey, á druga do náśláduiącey ſyláby. N. P. *Piór|ko, Pán|ná.*
* Tu trzebá wnet náśláduiące pierwſze wyięcie miárkowáć. Náśláduiące słowá muſzą ſię według tego ták dzielić: Nowo żeniec, Arcy-Biſkup.

6. Gdy więcey iák dwie nieme litery między dwiemá głośnemi ſtoią: ták ſię oſtátnia bierze do náśláduiącey ſyláby. N. p. *Zá|ſadz|ká, Jábł|ko, zdziebł|ko.*
* Też y tu trzebá pierwſze wyięcie powtorzyć. N. p. *wolé-oko, krzywo-nos, wierſzo-piſz.*

C) Ganz besondre Nebenregeln und Ausnahmen.

1. Wie ein Wort zusammengesetzet ist, so theilet man es. Z. E. Baum-Oel, Scheit-Holz, ur-alt, Un-art, Haus-Wurz.

2. Die stummen Buchstaben, welche im Anfange Worts beysammen stehen, müssen auch in der Mitte beysammen gelassen, und für einen gerechnet werden. Als: Brod, Schwert, Schreck, Split-ter, Spreu, Schmach, schwarz, Gna-de, be-schnei-den, zer-streu-en.

* Auch hier gilt die obige erste Regel. Z. E. Franz-Obst.

III. Bey dem Lesen wären folgende Regeln zu merken:

1. Man muß wissen, daß, so viel laute Buchstaben in einem Worte sind, so viel Sylben sind auch darin. Z. E. Saul, Joel, Jeremias.

2. Man muß die Sylben nach den vorhin angefürten Abtheilungsregeln gehörig theilen. Als: Bot-schaf-ter, ver-ab-scheu-e-te.

3. Man muß die Buchstaben, welche zu einer jeden Sylben gehören, auf einen Laut, deutlich aussprechen: Denn dieses heißt Lesen. Z. E. Be-schei-ni-gen.

4. Man muß im Aussprechen oder Lesen eines Worts, weder einen Buchstaben dazu- noch davon thun, welcher nicht zur Sylbe gehöret. Z. E. Man lese nicht bal, für bald, nicht Angs, für Angst; auch nicht ümb, für üm, gutt, für gut.

5. Man muß lesen, wie es die einfachen und zusammen gesetzten stummen Buchstaben erfordern. Z. E. Hüten und die Hütten werden verschiedentlich ausgesprochen. Also auch: verreisen und zerreissen.

C) *Osobliwsze przydátne Regułki y wyięciá.*

1. Ják słowo pospołu złączone iest, ták się też dzieli. N. p. *Stáro-świecki, tył-głowy, Rot-mistrz, iedno-oki, Práwo-dawcá, kurzy-śpik.*
2. Nieme litery, ktore ná początku słowá społem stoią, muszą też w posrzodku społem zostáć, y zá iędnę bydź poczytáne. Jáko: *Chléb, miecz, strách, zdziebłko. Ple-wá, ple-wnik, hań-bá, czar-ny, łá-ská, o-kráiáć, o-brzo-záć, ro-spro-szyć, ro-spę-dzić.*

* Też tu ma mieysce gorna pierwsza Regułká. N. p. *Fráncuski-owoc.*

III. Przy czytániu trzebá nášláduiące Regułki uważáć y miárkowáć.

1. Trzebá wiedzieć, że wiele iest głośnych liter w słowie, tyle też iest syláb w nim. *Kość, sumá, Jeremiasz, kościół, káplicá, bocian.*
2. Trzebá syláby według w zwysz námienionych oddzielenia Regułkow należycie dzielić. Jáko: *Po-seł, po-sel-stwo, ro-spo-rzą-dził.*
3. Trzebá litery, ktore do káżdey syláby należą, ná ieden głos, rzetelnie wymawiáć: to się bowiem zowie czytanie. N. p. *zá-pie-czę-to-wáć.*
4. Nie trzebá w wymowie álbo w czytániu słowá, żadney litery przydawáć áni opuszczáć, ktora do syláby nie należy. N. p. Nie czytáy *zára.* miásto *záraz, byłách,* zá *byłám, iegłá,* zá *igła; Kápłun,* zá *Káplán, Bok.* zá *Bóg.*
5. Trzebá czytáć, iák poiedyncze y złączone nieme litery żądáią. N. p. *Jáskołká, Jaszczurká, Jástrząb.* W niemieckim hüten á Hütten rożnie się wymawiáią, ták też verreisen á zerreissen.

6. Man muß lesen, wie es die lauten Buchstaben erfordern, und also die Sylben kurz aussprechen, wo ein einfacher lauter steht; lang aber, wo ein zusammengesetzter lauter Buchstabe ist. Z. E. Er hat Lob; er hat sein Loos. Es ist ein Fall; und es ist ein Aal.
7. Man muß sylbenmäßig lesen; das ist: Eine Sylbe nach der andern laut und deutlich lesen, als: Versor-gen. Doch
8. Muß man flüßig lesen, daß man dabey nicht stottert, die Sylben dehnet, zerret, drey- viermal wiederholet, und sie allzulangsam ausspricht.
9. Man muß nach den Unterscheidungszeichen lesen.

Die Unterscheidungszeichen sind von dreyerley Gebrauche. Sie zeigen

1) **Wo man etwas innen halten muß:** Dazu dienen folgende viere: das (,) **Comma**, das (;) **Semicolon**, oder media nota, das (:) **Colon**, der (.) **Punct**. Hierzu kann noch die (—) Pause gerechnet werden.
2) **Wie man die Stimme einzurichten habe.** Dieses weiset das (?) **Frag-** und (!) **Ausrufungszeichen.**
3) **Wie der Verstand der Rede besser zu fassen.** Dazu dienen das (§) **Anfangszeichen**, das (-) **Abtheilungszeichen**, die ( ) **Parentheses** und [ ] **Klammern**, oder die **Einschlüssungszeichen**, das („) **Anführungszeichen**, das (;;) **Wiederholungszeichen**, das (') **Abkürzungs-** oder **Wegwerfungszeichen**, das (¨) **Trennungszeichen.**

10. Man muß also lesen, wie es diese Zeichen (. : ; ,) erfordern.

Bey dem (.) Punct muß man am längsten inne halten, weil da die Rede zu Ende ist, daß man ihren Sinn völlig verstehet. Z. E. **Die Liebe sey nicht falsch. Hasset das Arge. Hanget dem Guten an.**

6. Trzebá czytáć, iák głośne litery żądáią, y syláby krótko wymawiáć, gdzie poiedyncza głośna literá stoi; lecz záś długo, gdzie złączona głośna literá iest. N. p. *Ma swego świádká; ma swoy świderek.* *Sit, siew.*

7. Trzebá wyráźnie czytáć, to iest: iednę sylábę podrugiey głośno y rzetelnie czytáć, iáko: *o-pá-trzyć. Jednák*

8. Trzebá prętko y rzételnie czytáć, nie záiąkowáć się nie rozciągáć, nie rozrywáć sylab, nie powtarzáć dwá trzy y cztéry rázy, y aż názbyt poźno nie wymawiáć.

9. Trzebá według rozeznánia Znákow czytáć.

Rozeznánia Znáki są troiákiego użytku. Pokázuią

1) *Gdzie się mamy nieco uspokoić, lub przestáć.* Do tego służą násláduiące cztéry: naprzod (,) *Kommá*, powtore (;) *Semikolon*, álbo *media nota*, po trzecie (:) *Kolon*, poczwarte (.) *Punkt*. Do tego się ieszcze (—) *Pauzá*, przydáć może.

2) *Ják się głos wynosić, mienić, y sporządzáć ma.* To pokázuie ten (?) *pytánia-* y (!) *wywoływánia-Znák*.

3) *Ják się mowá y czytánie lepiey poiąć może.* Do tego służą *początkowy* (§) *znák*, *oddzielenia* (-) *znák*, *Zamki* álbo *Párentezy* () y [] *Klámry*, *wnieśienia* (") *znák*, *powtarzánia* (;;) *znák*, *ukrocenia* álbo *odrzucenia* (') *znák*, *porożnienia* (••) *znák*, álbo *rozdwoienia*.

10. Trzebá ták czytáć, iák te znáki (. : ; ,) żądáią.

Przy tym (.) *Punkcie* trzebá naydłużey cicho zmową stáć, ponieważ się tu mowá kończy, gdzie się iey myśl zupełnie rozumie. N. p. *Niech nie będzie miłość fáłszywa. Nienáwidźcie złé. Bawcie się dobrym.*

Bey dem (:) Colon, oder Doppelpunct, hält man schon etwas weniger inne, weil da der Sinn der Rede noch nicht völlig verstanden wird; sondern noch ein Theil folgen muß. Z. E. Siehe, ich verkündige euch große Freude, die allem Volke wiederfaren wird: Denn euch ist heute der Heiland geboren.

Man braucht es auch, wo man die Worte eines andern anfüct. Z. E. JEsus spricht: Ich bin der Weg, die Wahrheit und das Leben.

Bey dem (;) Semicolon, media nota, oder Strichpunct, hält man noch weniger inne. Es wird insgemein gebraucht, wenn ein Hauptheil einer Periode, oder eine kleine Rede, wieder getheilet, oder sonst mehrere Theile der Periode getrennet werden. Z. E. Ich will das Verlorne wiedersuchen; und das Verirrete zurechte bringen; und des Schwachen warten und pflegen, wie es recht ist.

Bey einem (,) Comma hält man am wenigsten inne. Es wird gebraucht, Wörter und Sätze von einaneinander zutheilen. Z. E. Er heißt Wunderbar, Rath, Kraft, Held, ewig Vater, Friedefürst.

11. Man muß lesen, wie es die beyden Zeichen (? !) erfordern, und also den Ton, die Stimme, den Accent und Affect gehörig einrichten.

(?) Dieses heißt das Fragezeichen, weil es nach einer Frage gesetzt wird. Z. E. Was soll ich aus dir machen, Israel? Soll ich dich schützen, Ephraim?

(!) Dieses heißt das Ausrufungs- auch Verwunderungs- und Wunschzeichen, weil es gesetzt wird, wo ich einen rufe, mich über etwas verwundere, oder etwas wünsche. Z. E. Höre Israel!

Przy tym (:) *Kolonie* álbo *dwoiákim punkcie*, nieco mniey ſię cicho zmową ſtoi, bo ſię ieſzcze myśl mowy nie zupełnie rozumie; lecz ieſzcze iedná część náśládowáć muśi. N. p. *Oto, opowiádam wam weſele wielkie, ktore będzie wſzyſtkiemu ludowi: ábowiem wam ſię dziś národził Zbáwiciel.*

Záżywa ſię też, gdzie ſię mowá drugiego przywodzi. N. p. Jezus mowi: *Jam ieſt drogá, prawdá, y żywot.*

Przy tym (;) *Semikolonie, media nota*, álbo *przy kréſce z punktem*, ieſzcze ſię mniey zmową ztrzymuie. Poſpolicie ſię záżywa, gdy ſię głowna część Periodu, álbo máła mowá, znowu rozdziela, ábo ſyc ná wiecey części Periodu rożni. N. P. *Ja chcę zgubionego znowu ſzukáć; błądzącego ná práwą drogę náwieść; zránione związáć, ſłábego pilnowáć, y opátrowáć, iák powinność káże.*

Przy iedney (,) *Kommá* álbo *Kréſce* naymniey ſię ztrzymuie. Záżywa ſię, ná rozdzielenie ſłow od ſkłádow. N. p. *On ſię názywa cudownym, rádą, śiłą, mocárzem, wiecznym Oycem, y Kśiążęciem pokoiu.*

11. Trzebá czytáć iák obádwá znáki (?!) żądáią, y według tych znákow, ton, głos, ákcent y áffekt ſwoy nálezycie rządzić y przyſpoſabiáć.

(?) Ten ieſt *znák pytánia*, ábowiem ſię kłádzie po pytániu. N. p. *Coż mam z ciebie o Izráelu uczynić? Mam cię Efráimie bronić?*

(!) Ten ieſt *znák wywoływánia-zdumiewánia* y *winſzowánia*, ábowiem ſię ſtáwia, gdzie ſię kogo woła, nád czym dziwuie, y co winſzuie. N. P. *Słucháy Izraelu!*

O welch ein Reichthum der Weisheit und Erkenntniß Gottes! Ach! daß sich Gott erbarmte?

12. Man muß lesen, wie es die dritte Art der Zeichen (§ " () [] :/: - ˚ ¨) erfordern.

(§) Dieses Zeichen heißt Paragraphus, und wird gebraucht im Anfange einer neuen Periode. Z. E.
§. 1. Fürchte, liebe und vertraue Gott über alles.
§. 2. Liebe deinen Nächsten als dich selbst.
§. 3. Was du willst, das dir Leute nicht thun sollen, das thue ihnen auch nicht.

(") Dieses heißt das Anfürungszeichen, weil es da gebraucht wird, wo man die Worte des andern anfürt. Z. E. Von der göttlichen Milde und Vorsorge schreibt Paulus: "Gott aber kann machen, "daß allerley Gnade in euch überflüßig sey, auf "daß ihr in allen Dingen alles Gnügen habt, "und reich seyd zu allerley guten Werken."

() Dieses heissen die Einschliessungszeichen, und [] dieses die Klammern, welche die Worte und Rede in sich fassen, so als eine Zwischenrede anzusehen ist. Z. E. Wer beharret (so spricht Christus selbst) bis ans Ende, der wird selig.

(:/:) Das Wiederholungszeichen. Wo dieses in Liedern stehet, da muß man ein Wort, oder wol gar einen Satz wiederholen. Z. E. Gott nimmt alles wohl in Acht :/: da wird zweymal nach einander zu singen seyn: Gott nimmt alles wohl in Acht.

(-) Das Abtheilungszeichen, wenn entweder ein Wort am Ende der Zeile, oder ein aus zwey Hauptwörtern bestehendes Wort in der Mitte getheilet wird. Z. E. der Erz-Engel, das Weysen-Haus,

O co

O co zá bogáctwá mądrości y uznánia Boſkiego! Ach! bódáy ſię Bóg zmiłował!

12. Trzebá czytáć, iák trzeci Spoſob Znákow (§ " () [] :,: -) żąda.

(§) Ten znák ſię zowie *Párágráf*, y záżywa ſię ná początku nowego Periodu. N. p.

§. 1. *Miłuy, ufáy, y boyſię Bogá nádę wſzyſtko.*
§. 2. *Miłuy bliźniego twego iák ſiebie ſámego.*
§. 3. *Co chceſz, żeby ci ludzie nie czynili, tego im też nie czyń.*

(") Ten ieſt *wnieſienia znák*, ábowiem ſię tám záżywa, gdzie ſię słowá drugiego wnoſzą y przywodzą. N. p. O Boſkiey ſzczodrobliwości y Opátrzności piſze Páweł święty: "*Bóg bowiem może ſpráwić, áby rozmá-*"*ita łáſká w was obfitowáłá, ábyście we wſzyſtkich* "*rzeczách wſzelkie ukontentowánie mieli, y bogátemi* "*byli do różnych dobrych uczenkow.*"

() Te ſię *zowią Zámki*, á te [] *Klámry*, ktore słowá y mowę w ſobie zámykáią, ktora ſię zá przerywánie mowy trzyma. N. p. *Kto dotrwa* (mowi ſam Pan Chryſtus) *aż do końcá, ten zbáwion będzie.*

(:,:) *Znák powtarzánia.* Gdzie ten znák w Pieśniách ſtoi, tam trzebá słowo, álbo docná cáłą ſtrofę powtorzyć. N. p. *Pan Bóg w Troycy Swiętey rádził, iákoby człowieká zbáwił* :,: to ſię ma dwákroć śpiewáć: *Pan Bóg w Troycy Swiętey rádził, iákoby człowieká zbáwił.*

(-) *Oddzielenia znák*, kiedy ſię słowo álbo ná końcu linie, álbo gdy ſię słowo zdwuch złączone w pośrzodku dzieli. N. P. *Arcy-Biſkup, ſto-letni, dwu-*

die Gottes-Furcht. Dieses letztere kömmt außer Gewohnheit.

(') Dieses krumme Häklein heißt der Apostrophus, das Wegwerfungszeichen. Es wird oben an den Buchstaben gehänget, wo ein lauter Buchstabe weggeworfen ist. Z. E. Er red't, anstatt, er redet; die Erd', anstatt, die Erde.

(¨) Diese zween Puncte heissen das Zertheilungszeichen, und werden nur meistens im Griechischen gebraucht, wo zwey laute Buchstaben bezeichnet werden, daß jeder besonders auszusprechen sey. Z. E. Phaëton, Poët, Doëg.

13. Man muß beym Lesen nach dem Verstande der Wörter die Stimme und den Affect einrichten.

Z. E. Höret, ihr Himmel, und Erde, nimm zu Ohren, denn der HErr redet! Ich habe Kinder auferzogen und erhöhet, und sie sind von mir abgefallen. Ein Ochse kennet seinen Herrn, und ein Esel die Krippe seines Herrn; aber Israel kennet es nicht, und mein Volk vernimmts nicht. O wehe des sündigen Volks! des Volks von großer Missethat, des boshaftigen Samens, der schädlichen Kinder, die den HErrn verlassen, den Heiligen in Israel lästern, weichen zurück. Was soll man weiter an euch schlagen, so ihr des Abweichens nur desto mehr machet? Das ganze Haupt ist krank, das ganze Herz ist matt; von der Fußsole an bis auf das Haupt ist nichts Gesundes an ihm, sondern Wunden, und Striemen, und Eiterbeulen, die nicht geheftet, noch verbunden, noch mit Oel gelindert sind.

roczni;

roczni, złoto, *usty*, *Boiáźń*, *Boża*. To ostátnie wychodzi z zwyczáiu.

(') Ten *krzywy haczyk* zowie się *Apostrof*, *znák odrzucenia litery*. Ná wierzchu podle litery się wiesza, gdzie głośna literá odrzucona iest. N. p. *doś'c*, miásto, *dosyć*; *stoł'mi*, miásto *stołámi*; *koń'mi*, miásto *koniámi*.

(··) Te *dwá Punkty* zowią się *Porożnienia* ábo *rozdwoienia znák*, y naybárziey się w greckim záżywáią, gdzie się dwie głośne litery znákuią, żeby się kázda osobliwie wymawiáłá. N. p. *Phaëton*, *Poëtá*, *Poëtycki wiersz*.

13. Trzebá przy czytániu według wyrozumienia głos y áffekt rządzić ysporządzáć.

Ná przykład: Słucháycie Niebiosá, á weźmi w uszy Ziemio, ábowiem Pan Bóg mowi! Wychowałem syny y wywyższyłem, á oni mną wzgárdzili. Poznał wół Páná swego, y osieł żłób Páná swego: á Izráel mnie nie poznał, y lud moy nie zrozumiał. Biádá Národowi grzesznemu! Ludowi niepráwością obciążonemu, náśieniu złemu, synom złośliwym, ktorzy opuszczáią Páná, Swiętego w Izráelu bluźnią, odwrácáią się wstecz. Ná czym że was mam więcey karáć, ktorzy przyczyniacie przestępstwá? Cáła głowá chora, cáłe serce zemdlone; od stopy aż do wierzchu głowy niemasz zdrowia w nim, tylko rány, dęgi, y wrzody, ktore áni záwiązáne, áni oliwą zmiękczone być nie mogą.

✿✿ † ✿✿

Es kommen auch in Büchern verschiedene Abbreviaturen oder Abkürzungen vor, welche die Kinder verstehen lernen sollen.

C. oder Cap. heist Capitel. i. e. id est, d. i. das ist. u. s. f. ꝛc. &c. et cætera, heißt: und so ferner. u. s. w. heißt: und so weiter. u. a. m. heißt: und anders mehr. v. R. w. heißt: von Rechtswegen. w. z. e. heißt: welches zuerweisen war. e. g. exempli gratia, oder z. E. heißt: zum Exempel. ib. ibidem, heißt: eben daselbst. l. c. loco citato, heißt: am angefürten Ort. p. Pag. Pagina, heißt: auf der und der Seite des Buchs. S. St. bedeutet Sanctus, heilig; so auch h. heil. heilig. seq. seqq. bedeutet das folgende, nämlich Capitel, Verse, Seiten, was nur vorher benennet worden. Kayserl. Kayserlich. Königl. Königl. Ew. K. M. Eure Königl. Majestät. Churfürstl. Churfürstlich. Ew. Eure. Ewr. Eurer. Durchl. Durchlaucht, Durchlauchtigkeit ꝛc.

Znáyduią

Znáyduią ſię też w kśięgách rozmáite ábrewiácye álbo ukroceniá, ktorych ſię dzieci rozumieć uczyć máią.

C. álbo Cap. znáczy Caput, álbo po polſku Rozdział. i.e. id eſt, t.i. to ieſt. y t.d. y ták dáley. &c. et cætera. e.g. exempli gratia, n.p. ná przykład. ib. ibidem, znáczy: támże. l.c. loco citato, znáczy: ná wſpomnionym mieyſcu. p. pag. pagina, znáczy: ná tey y owey kárcie kśięgi. S. St. wyraża Swięty, Sanctus. ſeq. ſeqq. znáczy: náśláduiący Rozdział, álbo wierſz, álbo kártę, álbo cokolwiek w przod ieſt miánowáne y námienione. P. znáczy: Pan. W.C.M. Wáſzá Ceſárſka Mość. W.K.M. Wáſzá Królewſka Mość. J.O.X. Jáśnie Oſwiecone Xiążę.

Anhang,

Anhang.

Man hat bemerket, daß es den Schulmeistern öfters schwer falle, die Merkmale anzugeben, dadurch ein Buchstabe von dem andern unterschieden wird, und daß sie nicht selten ganz unrichtige Merkmale Kindern vorsagen, die vernünftigen Zuhörern anstößig seyn müssen, und gar nicht dienen können, Kindern die in der Vorrede gerühmte deutliche Begriffe beyzubringen. Dieser Schwierigkeit zu begegnen, hält man für dienlich, die verschiedene Beschaffenheit der Striche, aus denen die Buchstaben des kleinen gedruckten deutschen A B C bestehen, in der Tabelle von Erknnntniß der Buchstaben beyzusetzen. Um aber auch Anleitung zu geben, wie diese unterscheidende Merkmale Kindern mit Worten angezeiget werden können, so sah man für gut an, hier sothane unterscheidende Merkmale jedem Buchstaben beyzudrucken.

Die Buchstaben sind in eben der Ordnung angesetzet, wie sie pag. 4. und 5. stehen, woselbst die einander am ähnlichsten beysammen zu finden sind. Man glaube nicht, daß Kindern, diese verschiedene Striche zu erkennen, und von einander zu unterscheiden, zu schwer falle; die Versuche, die man an mehr als hundert Bauerjungen mit dieser Tabelle in Dorfschulen gemacht hat, haben uns überzeuget, daß sie diesen Unterscheid so wol zu bemerken als anzugeben geschickt sind. Es ist wahr, man muß sich dieser Tabelle nicht bey den ganz kleinen Kindern bedienen, welche die Buchstaben lernen, sondern bey größeren, die solche schon kennen. Man glaube aber deshalben nicht, daß dieser Theil der Tabelle überflüßig sey; es ist wol vornämlich für die Lehrer, welche die Merkmale erkennen müssen, um sie anzugeben. Er dienet aber auch Kindern, nicht zwar, um ihnen durch diese anscheinende Weitläuftigkeit die Erkenntniß der Buchstaben beyzubringen, sondern um den

PRZY-

PRZYDATEK.

Poſtrzegliśmy że Miſtrzom ſzkolnym częſto trudno przychodzi, te znáki pokâzowáć, przez ktore ſię iedná literá od drugiey rozeznáie, á że częſto nie práwe znáki dzieciom przepowiádaią, rozumnych przyſłuchuiących ſię temu obrażáią, y niecierpliwemi czynią, y wcále nie mogą, y nie umieią w przedmowie wyſłáwionych rzetelnych znákow dzieciom do poięcia podáć. Abyſmy tey trudności zábiegli, trzymamy to zá ſłuſzne, różne poſtánowienie kreſkow, ná ktorych drukowáne máłe polſkie y niemieckie litery záwiſły, káżde zoſobná ná Tábulce o poznawániu liter wyrázić y przydáć. Abyśmy też obiáśnienie dáli, iák ſię te różne znáki dzieciom słowy pokázowáć mogą, ták zá dobrze uználiśmy, tu tákowe rozeznáwáiące znáki káżdey literze przydrukowáć y wyrázić.

Te litery ſą w tym ſámym porządku wyrážone, iák p. 4. y 5. ſtoią, gdzie ſię te ſáme ktore ſobie naypodobnieyſze ſą poſpołu znáyduią. Nie wierzmy, że dzieciom, te różne kreſki poznawáć y iednę od drugiey rozeznawáć, trudno przychodzi; próby, ktoreśmy z więcey iák ſto gburſkiemi chłopcámi z tą Tabliczką, w wieyſkich ſzkołách czynili, przeświáczyły nas, że tę różność ták dobrze poiąć iák zádáć ſpoſobni ſą. Prawdá ieſt, że tey Tabliczki nie trzebá przy docná máłych dziatkách záżywáć, ktore ſię liter poznawáć uczą, lecz przy więkſzych, ktore tákowe iuż znáią. Jednák dla tego nie trzebá wierzyć, że tá częśćtey Tabliczki zbytnia ieſt, y niepotrzebna; oſobliwie bowiem ieſt dla náuczycielow, ktorzy te znáki znáć y wiedzieć muſzą, áby te ſáme pokazáć y innym zádáć umieli. Służy też dzieciom nie żeby im ſię przez tę obiáśnioną obſzerność poznánie liter do pámięci podáło, lecz dla ćwiczenia

Verstand der Grösseren zu üben, welche die Buchstaben schon kennen, um sie zum aufmerksamen Betrachten, zum Nachsinnen, zum Unterscheiden ähnlicher Dinge, und dazu anzufüren, damit sie andere Dinge, so wie die Bestandtheile der Buchstaben sich deutlich vorzustellen, und andern anzugeben veranlasset werden.

Erste Classe der Buchstaben,
die nur aus einem Striche bestehen.

i hat einen Punct über den Strich.

j hat einen Punct über den Strich, und noch unten ein Schwänzel.

r hat an einem oben und unten gebrochenen Striche einen Punct zur rechten Hand oben angehangen.

r hat einen dergleichen Strich, darneben ein Punct, noch unten ein Schwänzel.

c hat an einem nur unten gebrochenen Striche einen Punct, der oben einmal angehangen ist.

e hat den Strich wie das c, nur ist der Punct zweymal angehangen.

l hat einen langen oben getheilten Strich.

k hat einen langen Strich wie das l, aber oben ist noch ein Querstrichlein, und darüber ein Punct.

t hat einen oben zugespitzten Strich, unter der Spitze ein Querstrichel.

ſ hat an einem oben und unten spitzigen Striche oben einen Punct.

f hat an einem oben und unten spitzigen Striche noch ein Querstrichlein.

rozumu

rozumu tych większych dzieci, co iuż litery znáią, áby się do czuynego uważánia, rozmyślánia, do rozeznánia podobnych rzeczy, y do tego przywieść mogły, żeby insze rzeczy, ták iák gruntowne części liter sobie rzetelnie poiąć, przedłozyć y innym pokazáć wiedziáły, y sposobne były.

Pierwszy sposób niemieckich liter,

ktore tylko ná iedney kréśce záwisły.

𝔦 ma punkt nád kréską.

𝔧 ma punkt nád kréską y ieszcze ná dole ogoneczek.

𝔯 ma u wierzchu y ná dole łománą kréskę y punkt u wierzchu ná práwicy uwieszony.

𝔶 ma przy podobney kréśce z punktem, iészcze u spodku ogoneczek.

𝔠 ma tylko przy ná dole łománey kréśce punkt, ktory u wierzchu raz przywieszony iest.

𝔢 ma kréskę iáko 𝔠, tylko że punkt iest dwá rázy przywieszony.

𝔩 ma długą u wierzchu rozdwoioną kréskę.

𝔣 ma długą kreskę iáko 𝔩, lecz u wierzchu ieszcze przeczną kreseczkę, á nád tą punkt.

𝔱 ma u wierzchu zákończoną kreskę, á pod tym wierzchem przeczną kréseczkę.

ſ ma przy zákończoney u wierzchu y u spodku kréśce ieszcze punkt u wierzchu.

𝔣 ma przy zákończoney u wierzchu y u spodku kreśce przeczną kréseczkę.

Zweyte Classe der Buchstaben, die aus zwey Strichen bestehen.

n hat zwey grade Striche, die oben zusammen hängen.

u hat zwey grade Striche, die unten zusammen hängen.

v hat an einem nur unten gebrochnen Striche zur Rechten einen Henkel.

y hat an einem oben und unten gebrochenem Striche zur Rechten einen Henkel.

a hat einen Henkel, und zu dessen Rechten einen oben und unten gebogenen Strich.

d hat an einem bloß unten gebrochenen Striche zur Rechten einen aufwärts gekrümmten Strich.

p hat an einem unten zugespitzten Striche zur Rechten einen Henkel, und darunter ein Querstrichlein.

q hat an einem Henkel zur Rechten einen unten zugespitzten Strich ohne Querstrichel.

g hat an einem Henkel zur Rechten einen abwärts gebogenen Strich.

ŋ hat an einem oben und unten gebogenen Striche einen abwärts gebogenen Strich.

h hat einen langen Strich, zur Rechten einen abwärts gebogenen Strich.

b hat einen langen Strich, daran zur Rechten einen Henkel.

ʒ hat einen Punkt über dem Henkel, dessen Spitze aufwärts gebogen ist.

Drugi ſpoſób liter,

ktore ná dwoch Kréſkách záwiſły.

𝔫 ma dwie proſte kreſki u wierzchu ſpoione.

𝔲 ma dwie proſte kréſki u ſpodku ſpoione.

𝔳 ma przy u ſpodku łománey kréſce ná práwicy uſzko.

𝔴 ma przy łománey u wierzchu y u ſpodku kréſce ná práwicy uſzko.

𝔞 ma uſzko, á przytym ná práwicy u wierzchu y u ſpodku łománą kréſkę.

𝔡 ma tylko przy łománey u ſpodku kréſce, ná práwicy do gory zákrzywioną kréſkę.

𝔭 ma przy zákończoney u ſpodku kréſce ná práwicy uſzko, á pod tym przecznią kréſkę.

𝔮 ma przy uſzku náprávicy u ſpodku zákończoną kreſkę.

𝔤 ma uſzko, ná práwicy ná doł zgiętą kréſkę.

𝔶 ma u wierzchu y u ſpodku łománą kréſkę drugą ná doł zgiętą.

𝔥 ma długą kréſkę, á ná práwicy ná doł zgiętą kréſkę.

𝔟 ma długą kréſkę, przy tey ná práwicy uſzko.

𝔷 ma punkt nád uſzkiem ktorego koniec ná doł zgięty.

Dritte Classe der Buchstaben,
die aus mehr denn zwey Strichen bestehet.

m hat drey gleiche Striche, die oben zusammen hängen.

w hat zwey gleiche Striche, daran zur Rechten einen Henkel.

ß bestehet aus verschiedentlich gebogenen Strichen.

Erste Classe der polnischen Buchstaben,
die nur aus einem senkrecht stehenden kurzen Striche bestehen.

i hat einen Punct über dem Striche.

r hat einen Punct neben dem Striche.

t hat ein Strichlein durch den Strich.

Zweyte Classe der Buchstaben,
die aus mehr graden senkrecht stehenden kurzen Strichen bestehen.

n hat zwey Striche oben verbunden.

ń hat zwey Striche oben verbunden, und darüber ein Strichlein.

u hat zwey Striche unten verbunden.

m hat drey Striche oben verbunden.

Trzeci ſpoſób liter,

ktore ná więcey iák ná iedney kréſce záwiſły.

𝔪 ma trzy proſte kréſki u wierzchu ſpoione.

𝔴 ma dwie proſte kréſki przy tych ná práwicy uſzko.

𝔷 záwiſło ná rozmáicie giętych kréſkách.

Pierwſzy ſpoſób polſkich liter,

ktore tylko ná iedney w zgorę ſtoiącey krótkiey kréſce záwiſły.

i ma punkt nád kréſką.

r ma punkt podle kréſki.

t ma kréſeczkę przez kréſkę.

Drugi ſpoſób liter,

ktore ná więcey proſtych w zgorę ſtoiących krótkich kréſkách záwiſły.

n ma dwie kréſki u wierzchu związáne.

ń ma dwie kréſki u wierzchu związáne y kréſeczkę nád ſobą.

u ma dwie kréſki u ſpodku związáne.

m ma trzy kréſki u wierzchu związáne.

Dritte Classe de. Buchstaben, die aus schrägen Strichen bestehen.

V hat zwey schräge Striche, die unten spitzig zusammen laufen.

y hat zwey schräge unten zusammenlaufende Striche, nebst einem unten angehangenen Häkel.

W hat vier schräge Striche, zwey und zwey laufen unten spitzig zusammen.

X hat zwey schräge Striche, die sich durchcreutzen.

Z hat einen schrägen, mit einem Querstriche oben und unten.

Ź hat einen schrägen, mit einem Querstriche oben und unten, noch darüber ein Strichlein.

Ż hat einen schrägen, mit einem Querstriche oben und unten, darüber einen Punct.

Vierte Classe der Buchstaben, die aus halb zirkelförmig gebogenen Strichen bestehen.

C hat wirklich einen halben Zirkel.

ć hat auch einen halben Zirkel, darüber ein Strichlein.

e hat einen halben Zirkel, daran ein Querstrichel.

é hat einen halben Zirkel, daran ein Querstrichel, noch darüber ein Strichlein.

ę hat einen halben Zirkel, daran ein Querstrichel, unten ein Häkel.

Trzeci ſpoſób liter,
ktore ná poſzágowych kréſkách záwiſły.

V ma dwie poſzágowe kréſki, ktore ſię u ſpodku kończá to zwieráią.

y ma dwie poſzágowe u ſpodku ſię zwieráiące kréſki, y u ſpodku przywieſzony haczyk.

W ma cztéry poſzágowe kréſki, ktore ſię dwie á dwie kończáto u ſpodku zwieráią.

X ma dwie ſzágowe ná krzyż złożone kréſki.

Z ma ſzágową z przecznią u wierzchu y u ſpodku kréſką.

Ź ma ſzágową z przecznią u wierzchu y u ſpodku kréſką, y ieſzcze nád ſobą kréſeczkę.

Ż ma ſzágową z przecznią u wierzchu y u ſpodku kréſką, y nád ſobą punkt.

Czwarty ſpoſób liter,
ktore ná poł okrągło giętych kréſkách záwiſły.

C ma prawdziwie poł krągu.

Ć ma poł krągu y nád ſobą kréſeczkę.

e ma poł krągu w ſobie ſzágową kréſeczkę.

é ma poł krągu w tym ſzagową kréſeczkę y nád ſobą.

ę ma poł krągu w tym ſzágową kréſeczkę u ſpodku haczyk.

a hat einen graden Strich, daran oben ein Håkel, zur Linken einen kleinen halben Zirkel.

á hat dessen Gleichheit, darüber ein Strichlein.

ą hat ebenfals diese Gleichheit, unten ein Håkel.

s hat zwey halbe Zirkel über einander, einen rechts, den andern links gebogen.

ś ist dem vorigen gleich, und hat über sich ein Strichlein.

Fünfte Classe der Buchstaben, die aus ganzen Zirkeln bestehen.

o hat einen vollen Zirkel.

ó hat einen vollen Zirkel, und über sich ein Strichlein.

g hat oben einen vollen Zirkel, unten einen noch mehrmal gekrümmten Strich.

Sechste Classe der Buchstaben, die eine Oberlånge haben.

l hat einen Strich, der bloße Oberlånge hat.

ł ist dem vorigen gleich, und hat noch ein Querstrichlein.

ſ hat einen langen Strich, oben ein Håkel.

f hat einen langen Strich, oben ein Håkel und ein Querstrichlein.

h hat an einem langen Striche einen kurzen gradauf stehenden Strich.

k hat an einem langen Striche zwey schråge in der Mitte zusammenlaufende Striche.

d hat an einem langen Striche links einen halben Zirkel.

b hat an einem langen Striche rechts einen halben Zirkel.

a ma

a ma proſtą kréſkę u wierzchu ſkrzywioną, ná lewicy poł málego krągu.

á ma te ſámo podobieńſtwo, y nád ſobą kréſeczkę.

ą ieſt podobne przeſzłey, á ma u ſpodku haczyk.

s ma dwá poł krągi ieden nád drugim, ná práwą y ná lewą gięte.

ś ieſt przeſzłemu podobne y ma nád ſobą kréſeczkę.

Piąty ſpoſób liter,

ktore ná cáłym krągu záwiſły.

o ma cáły krąg.

ó ma cáły krąg nád ſobą kréſeczke.

g ma u wierzchu cáły krąg, u ſpodku więcey rázy zákrzywioną kréſkę.

Szóſty ſpoſób liter,

ktore gorną długość máią.

l ma kréſkę, ktora tylko ma gorną długość.

ł ieſt przeſzłemu podobne y ieſzcze ma przecznią kréſeczkę.

ſ ma długą kréſkę, u wierzchu haczyk.

f ma długą kréſkę u wierzchu haczyk y przecznią kréſeczkę.

h ma przy długiey kréſce krotkoproſtą kréſeczkę.

k ma przy długiey kréſce dwie ſzágowe wpoſrzodku ſię zwieráiące krotkie kréſki.

d ma przy długiey kréſce ná lewey poł krągu.

b ma przy długiey kréſce ná práwey poł krągu.

Siebende Classe der Buchstaben, die eine Unterlänge haben.

q hat an einem langen Striche zur Linken einen halben Zirkel.

p hat an einem langen Striche zur Rechten einen halben Zirkel.

Vorstehende Beschreibung der Buchstaben nach ihren unterscheidenden Merkmaalen kann ein Schulmeister auf zweyerley Art brauchen:

1. Da er den Kindern die Buchstaben bekannt macht.
2. Wenn er sie untersucht, ob sie die erlernte Buchstaben richtig kennen.

Der Schulmeister kann sich folgendermaßen verhalten, wenn er Kindern die Buchstaben kennen lehret. Er schreibt ihnen den Buchstaben an die Tafel, in eben der Gestalt, wie er gedruckt ist, sagt ihnen dessen Namen, läßt sie den Namen öfters wiederholen, und wenn sie den Namen ins Gedächtniß gefaßt haben, so zergliedert er ihnen gleichsam den Buchstaben, das ist, er weiset ihnen die Theile und Arten der Striche deutlich, daraus er bestehet. Z. E. Beym Buchstaben i sagt er: Der Buchstabe, der über einem Striche blos einen Punct hat, heißt i. Kennen sie den, so nimmt er das j vor, und sagt: Hat der Strich des i noch ein Schwänzel, so heißt er j. Er zeige dabey mit dem Finger auf den Punct, den Strich, und das Schwänzel. Er nehme immer zwey und zwey Buchstaben zusammen, die sich am ähnlichsten sind, und wenn Kinder die Buchstaben schon ziemlich kennen, so verändere er durch Auslöschen oder Hinzuschreiben der entscheidenden Merkmaale einen

Siódmy ſpoſób liter,
ktore ſpodnią długość máią.

q ma przy długiey dólney kréſce ná lewicy poł krągu.

p ma przy długiey dólney kréſce ná práwicy poł krągu.

Námienione w zwyż opiſánie liter według ich rozeznánych znákow może Miſtrz ſzkoły dwoiákim ſpoſobem záżywáć:

1. *Kiedy dzieciom litery wiádomo czyni.*

2. *Kiedy ſię z nich wywiáduie ieżeli poięte litery dobrze y práwie znáią.*

Szkolny może ſię według náſláduiącego ſpoſobu ſpráwowáć y rządzić, kiedy dzieci uczy poznáwáć litery. Niech im ná Tablicę nápiſze tę literę, w tym podobieńſtwie y kſztałcie iák ieſt wydrukowána, niech im powie iey imię, niech káże to imię tey litery kilká rázy powtorzić, á gdy iuż to imię do pámięci poięły, ták im też rozdziela tę literę ná części, to ieſt: niech im pokaże te części y ſpoſoby tych kréſkow rzetelnie, ná ktorych tá literá záwiſłá, polſka álbo niemiecka. N. P. Przy literze *i* niech mowi: tá literá ktora nád kréſką tylko punkt ma, zowie ſię i. Umiáwſzy tę, ták przedſiębierze y przepiſuie r, y mowi: ma tá kréſká tey litery *i* punkt podle kreſki, ták ſie zowie r. Przytym niech pokázuie pálcem álbo prątkiem ná ten punkt. Niech bierze záwſze dwie á dwie litery weſpoł, ktore ſobie naypodobnieyſze ſą, á kiedy iuż dzieci te litery iákokolwiek znáią, ták niech przemienia przez zmázánie álbo nápiſánie rozeznawáią-

Buch-

Buchstaben in den andern, frage dabey, ob es noch derselbe sey, so wird ihnen die Gestalt der Buchstaben und deren Merkmale tief ins Gedächtniß geprägt, zugleich werden auch die Kinder dahin gebracht, sehr aufmerksam auf die Merkmaale zu seyn. Wie aber Kinder das Erlernte bald wieder vergessen, so muß er sie öfters untersuchen, und sich durch ihr Vorzeigen der Buchstaben überzeugen lassen, daß sie solche kennen. Dazu dienet, wenn er ihnen befiehlt, diesen oder jenen Buchstaben im Buche auf der Tafel aufzusuchen und anzuzeigen; wenn er sie anhält zu sagen, warum dieß dieser und kein anderer Buchstabe sey: so werden Kinder bemüßiget seyn, die Merkmaale anzugeben; oder wenn sie es nicht vermögen, ja wol gar die Buchstaben falsch anzeigen, so sage er ihnen die Merkmaale, und weise, an welchen Buchstaben sie sich finden, und daß der Buchstab, der diese Merkmaale habe, diesen Namen führe. Z. E. Wenn ein Kind ein r vor ein j ausgäbe, so sage er, daß zwar beyde Buchstaben ein Schwänzel, das j den Punct über, das r aber neben den Strich angehangen habe; er sage es aber nicht allein, sondern weise es auf der Tafel und im Buche.

cych znákow iednę literę w drugą, przy tym się niech pyta, ieżeli ieszcze tá sámá ieſt, ták im się, kſztałt tych liter y znákow głęboko w pámieć wbiie, oraz się też dzieci dotąd záchęcą, że będą pilno ſłucháć y baczyć te znáki. Lecz, że dzieci to náuczone y poięte wnet znowu zápomináią, ták ich się muſi często wypytywáć, á te litery ſobie kazáć pokazáć, ieżeli tákowe znáią. Do tego ſłuży, gdy im roſkázuie tę álbo owę literę w kſiążce ná Tablicy wyſzukáć y ſobie pokazáć; kiedy ie do tego przytrzymuie, áby powiedziáły czemu to tá, á nie inſza literá ieſt: ták dzieci będą przymuſzone do pokazánia znákow, ábo gdy tego nie przemogą, á litery fáłſzywie pokázuią, ták im niech powie znáki, y pokaże, w ktorych literách się znáyduią, á że tá literá ktora te znáki ma, ták się zowie. N. P. Kiedy dziecię literę r zá i wydáie, ták niech mowi że obie litery kréſkę máią, literá *r* ále ma punkt podle kreſki, á *i* nád kréſką álbo nád ſobą, nie tylko im niech powie, lecz też y pokaże ná tablicy y w kſiążce.

Anwei-

Anweisung zur Aussprache der polnischen Buchstaben für Deutsche.

a	wird ausgesprochen	etwas gelinder als ein .	au.
á		hell, und so wie das deutsche	a.
ą		durch die Nase, fast wie .	on oder om.
c		wie das deutsche . .	z oder tz.
ć		subtil, wie die Sylbe .	cie od. cshe
cz		wie	tsch.
ę		durch die Nase, fast wie .	en oder em.
ł		stark, wie . . .	ll.
ſ, s		wie	ss, ß, s.
ſz		wie	sch.
ś		gelind, wie . . .	esch.
y		wie	ü.
z		wie	s.
ż		hart durch die Zähne, wie .	schet.

Folgende Buchstaben: dz, é, ń, ó, rz, ź, haben ihren besondern Laut, dergleichen in der deutschen Sprache gar nicht vorkommt; es muß also die Aussprache blos aus der Uebung erlernet werden.

Alle übrigen Buchstaben der polnischen Sprache, die hier nicht angeführet worden, spricht man so aus, wie die deutschen Buchstaben.

Nota. Die Tabellen von Erkenntniß der Buchstaben, dem Buchstabiren und Lesen, welche sich sonst am Ende des deutschen ABC befinden, hat man hier weggelassen; sie sind besonders auf einen ganzen Bogen abgedruckt zu haben.

Pokazánie

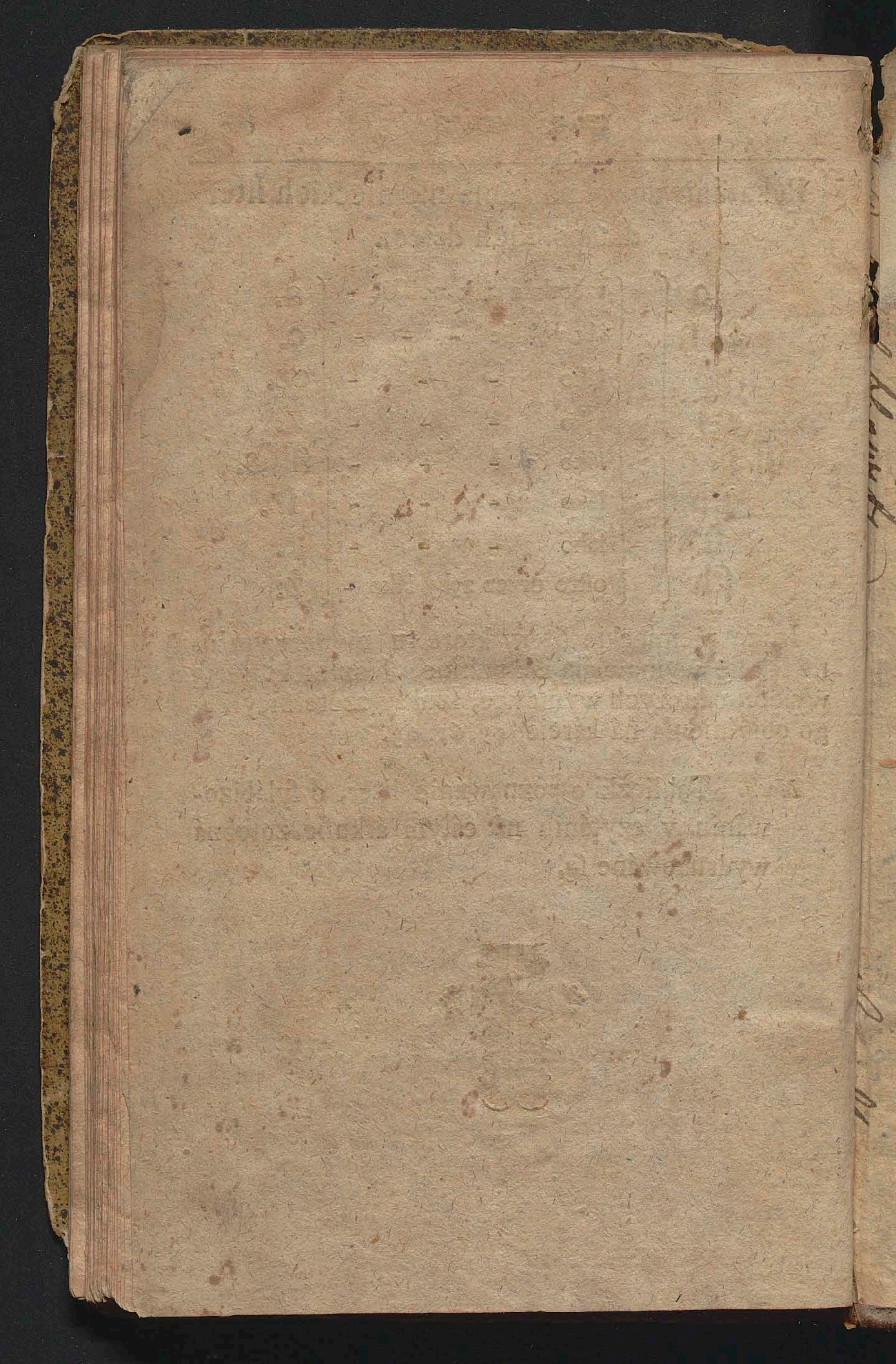
Pokazánie do wymáwiánia niemieckich liter dla polſkich dzieci.

a	wymáwia ſię	rzetelnie iák polſkie -	à.
[illegible], ʒ		iák polſkie - - -	c.
tſch		iáko - - -	cz.
ſ		iáko - - -	z.
ſſ, ß, s		iáko - - -	ſſ, ſ, s.
ſch		iáko - - -	ſz.
ü		iáko - - -	y.
ſch		oſtro przez zęby iáko -	ż.

Inſze niemieckie litery ktore tu nie ſą wyráżone ták ſię wymawiáią iák polſkie, lecz niektore ſą wyięte, o ktorych wymowie, ſzukáy rzetelnieyſzego obiáśnienia ná kárcie 59. 61. 63.

Nota. Tabliczki o poznawániu liter, o ſylábizowániu y czytániu ná cáłym árkuſie zoſobná wydrukowáne ſą.

Verzeichnis

Derjenigen so die Dünger dem Herrschaft [illegible]
der Currende vom 20. Octbr: l: zum Transpo[illegible]
gestellt, was auch jeder geladen, und wie das ge[illegible]
ein abgeliefert worden.

Von Gross Kottulin — 150 [illegible]

Joseph Kloner 1 Wagen — [illegible]

Valer Grala . 1

Von Klein Kottulin — 150. [illegible]

[illegible] 1 Wagen

[illegible]ula 1 Ida .

